

ZB

MÉ BABIČCE

—

DM

NAŠIM AU-PAIR (TEDY VĚTŠINĚ Z NICH)

Zuzana Búriková
a Daniel Miller

Au-pair

PŘELOŽILA GISELA KUBRICHTOVÁ

PRAHA 2013

Obsah

Poděkování	9
Prolog	11
Kapitola 1 — Proč ne?	17
Kapitola 2 — Trapná přítomnost	47
Kapitola 3 — Tvrdá dřina a důvěřiví troubové	79
Kapitola 4 — Svým způsobem Angličané	107
Kapitola 5 — Nuda v Beddlinghamu	141
Kapitola 6 — Muži	167
Kapitola 7 — Mezičasy	191
Kapitola 8 — Závěr: Struktura a její důsledky	211
Dodatek: Akademické studie o práci v domácnosti	229
Literatura	251
Rejstřík	257
Doslov (Miroslav Bahna)	265

Prolog

Toto je kniha o tom, jaké to je být au-pair v západoevropském městě – nejen o práci au-pair v rodině, ale o všech stránkách života spojených s takovýmto pobytem – o rozhodnutí stát se au-pair, o tom, jak se člověk vnímá jako au-pair, i o důsledcích tohoto rozhodnutí v čase. Strávili jsme rok s au-pair a prováděli etnografický výzkum s využitím standardního souhrnu metod, používaných antropology.

Tento výzkum jsme pokládali za potřebný, protože jsme se domnívali, že stejně jako je tomu u jiných forem práce v domácnosti, lidé tuto instituci nedoceňují. Považují ji za samozřejmou a au-pair i jejich práce zůstávají neviditelné. Rodiny využívají au-pair, když je potřebují, ale jejich přítomnost v domě je jaksi uvádí do rozpaků, stejně jako vztahy, které přitom vznikají. Přesto doufáme, že většina z nás by chtěla mít lepší přehled o tom, jaké jsou důsledky takového uspořádání pro lidi, kteří podniknou tuto cestu a pracují v poněkud zvláštní situaci, kdy žijí v rodině, ale ve skutečnosti nejsou její součástí.

Tato práce je na akademickou studii dost neobvyklá v tom, že v hlavní části textu neobsahuje téměř žádné odkazy na odborné materiály. Doufáme, že text nezahlcený neustálými citacemi se bude lépe číst. Přesto však chceme, aby kniha byla chápána jako odborný příspěvek, postavený na vědeckých základech, původní analýze a pochopení problému. Proto jsme experimentovali s několika styly psaní a kombinovali jsme konkrétní příběhy s analytičtějšími kapitoly.

Byl tu ještě druhý důvod, proč jsme analýzu odborné literatury odsunuli až do dodatku, a tím je vymezení naší studie z hlavního proudu akademického výzkumu na téma práce v domácnosti. Tato literatura se především zabývá odhalováním vykořisťování a nerovností typických pro tuto formu práce, a proto je zaměřena na domácí personál převážně jakožto na vykořisťované pracující. My jsme v této knize přistupovali

k au-pair především z hlediska etnografie, která se snaží sledovat témata a problémy důležité pro samotné lidi: Au-pair se častokrát více zabývají milostnými vztahy nebo objevováním Londýna než svými hostitelskými rodinami. A i ve vztahu k hostitelským rodinám se mnoho témat týká ožehavých otázek, jako jsou rozpaky, ponížení, vzájemná nedorozumění a nejistoty, což nejsou formální aspekty práce.

Jedním z kladů etnografického přístupu je, že poskytuje materiál, který subjekty zlidštuje – zachází s nimi prostě jako s normálními lidmi s jejich vlastními vrtochy a nedokonalostmi, a ne jen jako s oběťmi či pachateli různých sociálních procesů. My také věnujeme pozornost vykořisťování, uplatňování moci a předsudků. Ale dovedeme si určitě představit, že by se role obrátily a au-pair by se chovaly více méně stejně jako jejich hostitelé, kdyby k tomu měly příležitost. Na obou stranách se vyskytoval rasismus, stereotypizace a oportunistické využívání druhé strany. Proto se v závěrečných kapitolách zabýváme spíš analýzou instituce samotné a ukazujeme, že často právě institucionální struktury vykořisťování podporují, namísto toho, aby mu bránily.

Na rozdíl od většiny forem placené práce v domácnosti, které byly zkoumány odborníky, nevycházela instituce au-pair z mezinárodní dělby práce ani z tradice zaměstnávat služebnictvo. Vznikla z egalitářštější tradice, pocházející z doby, kdy německé a anglické středostavovské rodiny vysílaly mladé ženy do rodin ve Francii a Švýcarsku, především aby se zlepšily ve francouzštině. Bylo to angažmá založené na větší reciprocitě: navazovalo na výměnu školáků mezi rodinami, a v první řadě zde šlo o studium jazyka. Oficiální model počítá s pseudorodinným uspořádáním, v němž by au-pair měla být začleněna do domácnosti spíš jako člen rodiny než jako zaměstnanec.

Omezili jsme se na studii slovenských au-pair v oblasti Londýna. Au-pair ze Slovenska jsou v relativních číslech jednou z největších skupin au-pair v Londýně. Náš výzkum probíhal v době, kdy typické au-pair začínaly přijíždět spíš ze Slovenska, Turecka či Chorvatska než z Paříže či Stockholmu a kdy zaměstnavatelé začali z první a druhé zóny londýnského metra expandovat až do páté a šesté. Chtěli jsme prozkoumat, do jaké míry tento fakt znamenal změnu v instituci samotné. Au-pair dnes přicházejí s různou motivací, a také rodiny nemusejí chápat au-pair ze Slovenska v rámci podobného konceptu rovnocennosti a kulturní výměny jako třeba au-pair ze Skandinávie. Náš terénní výzkum probíhal krátce poté, co Slovensko vstoupilo do Evropské unie. To znamená, že jeden z hlavních důvodů, proč se stát au-pair – získání víza do Spojeného království – padl. Přesto si au-pairing pro mladé Slovenky přijíždějící do Londýna uchoval svou důležitou roli.

Projekt spočíval v práci s padesáti au-pair, které – protože někdy změnilly zaměstnavatele – popisovaly osmdesát šest hostitelských rodin. Zuzana zaznamenala interview se všemi au-pair. Prvořadá antropologická metoda však tkvěla v zúčastněném pozorování, které se snaží o reflexi a co nejširší zapojení do všech aspektů života lidí, kterým chce antropolog porozumět. Navíc oba pracujeme ve specifické subdisciplíně, zvané studia materiální kultury. Proto jsme kromě rozhovorů s au-pair a pozorování jejich života věnovali zvláštní pozornost detailům, jako je zařazení pokoje au-pair v domě hostitelské rodiny, či postoj au-pair k věcem, jako jsou čisticí prostředky, jídlo a oblečení.

Zuzana je sama Slovenka, z Oravy, oblasti, kde je běžné, že mladé ženy odjíždějí pracovat jako au-pair. Coby etnografka strávila téměř každý den roku svého výzkumného pobytu v Londýně ve společnosti au-pair. Přestože dbala na to, aby si au-pair uvědomovaly, že tam je v roli výzkumnice, většinou to nebránilo vzniku společenských kontaktů a přátelství. Zuzana měla v mnoha ohledech pro zúčastněné pozorování ideální podmínky. Většina au-pair trávila dny v izolaci péčí o děti a úklidem domu. Není divu, že často uvítaly přítomnost krajanky, která jim s jejich úlohou také mohla pomoci. Zuzanin výzkum se v některých případech vyvinul ve všeobecně přátelský vztah, v němž se s ní au-pair dělily o širokou škálu zkušeností a důvěrností.

Danny oproti tomu pochází z typického prostředí (severní Londýn, židovská rodina ze střední třídy), ve kterém si domácnosti běžně pořízují au-pair. Sám během výchovy svých dětí zaměstnával šestnáct au-pair z nejrůznějších zemí. Měl tedy dobrou pozici k uskutečnění malého komplementárního výzkumu lidí, kteří au-pair zaměstnávají. V některých případech pracoval se stejnými rodinami, které sledovala Zuzana z druhé strany, v jiných používal svých vlastních kontaktů. Z hlediska času stráveného terénním výzkumem existuje ve studii jistá nerovnováha, ve všech ostatních ohledech se však jedná o zcela společný projekt. Kromě toho, že Danny pracoval s hostitelskými rodinami, Zuzana ho seznámila s mnoha au-pair i s místy, která dívky navštěvovaly. Kniha je výsledkem společného psaní. Každý aspekt materiálu jsme prodebatovali, většinou sedíce bok po boku u počítače. Práci jsme také doplňovali a přepisovali na základě e-mailových zpráv, které jsme si vyměňovali mezi Londýnem a Bratislavou.

Všechna jména, která se v knize objevují, jsou fiktivní. Provedli jsme také některé drobné změny v životních příbězích, abychom všem svým informátorům zaručili příslibenou anonymitu. Stejně jméno označuje vždy stejnou osobu. Pokud není uvedeno jinak, všechny popisy vycházejí z konkrétního pozorování nebo z rozhovorů. V zájmu anonymity však

byly prohozeny některé detaily týkající se různých osob. Kapitola, která je napsaná jako jeden den v životě au-pair, je sestavena z mnoha různých dnů několika au-pair. Všichni účastníci byli informováni o tom, že jsme výzkumníci a máme v úmyslu tyto materiály – pod podmínkou zachování anonymity – publikovat. Každá kapitola této knihy je psána jiným stylem. První kapitola se skládá z příběhů čtyř jednotlivců s krátkým, spíše obecným závěrem, druhá kapitola je poměrně konvenční akademická diskuse vycházející z analýzy materiální kultury. Soustřeďuje se na vztah mezi au-pair a rodinou a nahlíží na něj prostřednictvím pokojů, uklízení a jídla. Třetí kapitola využívá jiného žánru – den v životě – a popisuje práci au-pair, jejíž pohled střídá zcela odlišná interpretace stejných situací podaná hostitelskou matkou.

Čtvrtá kapitola se vyrovnává s možná nejobtížnějším aspektem vztahů au-pair s hostitelskými rodinami, kterým je oboustranný rasismus. Další dvě kapitoly se přesouvají z domu a zkoumají volný čas au-pair a jejich vztahy s muži. Zde opět volně kombinujeme literárnější metody při líčení příběhů míst a jednotlivců s obecnějšími akademickými postupy. Od sedmé kapitoly přecházíme k odbornější analýze času stráveného v Londýně, s použitím modelu *rite de passage*. Tato kapitola vede k závěru, v němž jsme cítili potřebu vyslovit určitá doporučení, jež by vedla ke zlepšení současné situace. Věříme, že tato opatření by mohla pomoci zamezit tendencím zneužívat au-pair, které byly patrné v našem materiálu, a tak pomoci rodinám i au-pair. Knihu uzavírá dodatek, který nabízí kontextualizaci našeho výzkumu v rámci širší komparativní literatury o práci v domácnosti, a užitečný seznam literatury pro ty, kteří se o tomto typu práce a vztahů chtějí dozvědět více.

Za každou kapitolu jsme umístili střípky: Jsou to úryvky z reklamních materiálů au-pair agentur, časopisů nebo blogů, které se týkají tématu zpracovaného v kapitole.

Střípek

Následující text je převzat z úvodního slova na webové stránce Student Agency, www.studentagency.cz

Každý rok odjíždí většina českých a slovenských au-pair do Velké Británie. Proč volí právě Británii? Au-pair program je tu tak rozšířený, že není problém dostat umístění, kamkoliv chtějí. Je zde tolik hostitelských rodin, že určitě vybereme tu pravou pro vás. Program je tak flexibilní, že si můžete zvolit délku svého pobytu sami (od tří měsíců výše). Maximální délka pobytu není omezena. A v neposlední řadě je Velká Británie zemí, kde se můžete naučit opravdovou, čistou britskou angličtinu!

Kapitola 2

Trapná přítomnost

Pseudorodinný vztah

Au-pairing v sobě slučuje domácí práce vykonávané dočasnými migranty s představou kulturní výměny, založené na společném soužití. Podle *Evropské dohody o umístování au-pair* schválené Radou Evropy (1969), *Pokynů imigračního úřadu* Úřadu pro imigraci a ochranu hranic Spojeného Království (2003) a *Systémové úroveň 5 Programu mobility mládeže* (2009) jsou au-pair mladí cizinci a cizinky, kteří bydlí až dva roky u rodin, aby se naučili anglicky a lépe poznali zemi. Musejí bydlet „jako členové rodiny“ a dostávat jídlo, ubytování a „kapesné“ (tedy ne mzdu) výměnou za péči o děti anebo domácí práce. V době našeho výzkumu (2004–2005) činilo minimální kapesné 55 liber. Au-pair by neměli strávit pomocí v rodině víc než pět hodin denně, plus nejvýše dva večery při „babysittingu“, tj. hlídání dětí. Měli by mít dva volné dny týdně. Ve Spojeném království museli být ve věku od sedmnácti do sedmadvaceti let (to bylo v listopadu 2008 změněno na osmnáct až třicet), svobodní, bez závazků a pocházet z konkretizované skupiny převážně evropských států. Rodiny musejí zacházet s au-pair jako se sobě rovnými (*Pokyny imigračního úřadu* 2003, kap. 4, čl. 1, odst. 1) a jako s členy rodiny. Tento bod zdůrazňují agentury, které au-pairing zprostředkovávají. Rovnost je zakotvena už v samotném názvu této instituce, neboť „*au pair*“ ve francouzštině znamená na stejné úrovni nebo v rovnocenném vztahu. Jelikož právní podmínky jsou definovány jen velmi mlhavě a konkrétní dohody nekontroluje žádná instituce, podmínky a vztahy závisejí na jednotlivcích. V důsledku toho se podmínky různí, někde se blíží jakési pseudorodině, ale existují i takové, které připomínají smluvní pracovní vztah. Pracovní podmínky a zaopatření může být velmi velkorysé, ale i (častěji) hraničící se zneužíváním, které porušuje smysl nařízení.

V centru tohoto uspořádání je koncept pseudorodinných vztahů. Instituce au-pair je oddělena od normálních forem zaměstnání. Odměna **není v žádném vztahu k minimální** mzdě, rodina ani au-pair neplatí daně. Au-pair také nemají zaměstnanecká práva. Vše je založeno na předpokladu, že budou začleněni do rodiny (což zřejmě vychází z poněkud laskavého až naivního pohledu na rodinu coby instituci). Je velice nepravděpodobné, že by mnohé au-pair nebo hostitelské rodiny tato nařízení vůbec kdy četly. Ale téměř všichni na obou stranách plně vnímají pseudorodinu jakožto kulturní idiom, kterým se tento vztah popisuje. V počáteční korespondenci au-pair s rodinou se téměř vždycky objevují přátelské fotografie, které ji zobrazují jako šťastnou členku domácnosti, a ona oplátkou dostává vlídnou odpověď, která ji ujistí o tom, že se jedná o opravdu milou rodinu, u níž ráda stráví nějaký čas.

V praxi však většina hostitelských rodin celkem ochotně přiznává, že si zvolili au-pair místo jiných forem péče o děti a úklidu domu hlavně proto, **že si to mohli dovolit**. Ve většině případů je to uspořádání, díky němuž mohou pokračovat ve svém zaměstnání na plný nebo částečný úvazek, poskytuje jim větší flexibilitu a kontrolu nad péčí o děti a jejich hlídáním, a je to levnější, než kdyby si najali chůvu. V obou případech jsou důvodem peníze a pohodlí. Děti mohou zůstat ve svém vlastním domově; rodiče je nemusejí vyzvedávat ve stanovený čas. Navíc je tu pomoc s úklidem a často nižší celkové výdaje. Rodiny obvykle zdůrazňují, že au-pair je lepší než paní na hlídání, protože tolik nezáleží na tom, když se člověk při příchodu z práce opozdí, což je však v příkrém rozporu se stejně běžným tvrzením, že respektují dohodnutou pracovní dobu au-pair.

Takže původní rozhodnutí mít v domě au-pair je jen velice zřídka pozitivní volba, vycházející z nějaké hodnoty či ideálu, natož pak z ideálu pseudorodiny. Téměř vždycky vyplyne z debaty o problémech pramenících z nějakého jiného typu péče o děti, obecně z celkem otevřených a pragmatických diskusí o nákladech, otázce soukromí a počtu místností v domácnosti. Obecně lze říci, že rodina by si do domu takovou osobu na bydlení nevzala, kdyby nemusela. I když lidem nakonec takové uspořádání celkem vyhovuje, výchozím bodem obvykle bývá skutečnost, že to je **nejmenší zlo**. Tento negativní pocit je ještě znásobený tam, kde matka chápe své zaměstnání na částečný nebo na plný úvazek jako nutnost, a přítomnost au-pair odráží fakt, že nemá jinou možnost. Tato situace je typická, když důvodem pro přijetí au-pair je rozvod, po němž matce sice zůstane dům, ale jinak je chudá. Buď ona, nebo ostatní mají za to, že její „přirozené“ místo je doma, kde by se měla starat o vlastní děti, ale po rozvodu jí nezbyvá nic jiného, než chodit do práce.

Tento stav mívá různé varianty. Některé hostitelské rodiny si berou au-pair, a matka přitom zůstává doma, což potom vytváří schéma podobné starší tradici pomocnic v domácnosti. Situace je také jiná, když je au-pair chápána víc jako pomocnice při úklidu domu než při péči o děti. Například matka se staršími dětmi může usoudit, že když se jí o dům bude starat au-pair, ona bude mít víc času věnovat se po práci dětem, ať už tento čas takto využívá doopravdy, nebo ne. Jsou také matky, které vždycky chtěly pracovat na plný úvazek a nezůstat s dětmi doma, i když málokdy uniknou tomu, že je společnost odsoudí za jejich neochotu vidět se v roli přirozené hlavní poskytovatelky péče. Není divu, že toto odsouzení může snadno vyústit v neustálé kritizování au-pair, která při péči o děti nebo při úklidu domu nikdy nemůže odvést stejnou dobrou práci, jakou by odvedla matka, kdyby na to měla čas. Většina matek tak přenáší na au-pair přinejmenším část rozpolcenosti, jež panuje v současné britské společnosti v názorech na ženu, která má svou kariéru a zároveň děti.

Idiom „pseudorodiny“ nejen že vůbec nesouvisí s důvody, proč rodina zaměstnává au-pair, ale vůči tomuto modelu někde dokonce existuje jistý specifický odpor. **Mít v domě au-pair je v rozporu se zásadní obavou Angličanů o soukromí domova.** Ta je obzvláště silná v dělnických domácnostech, kde se domů tradičně nezvali ani sousedé, jen příbuzenstvo. Je to v rozporu i s tradičním rozdělením domácnosti vyšších vrstev na horní patro, kde bývalo panstvo, a dolní patro, kde žilo služebnictvo: velikost domů toto dělení umožňovala. Mnoho hostitelských rodin se proto snaží omezit vzájemnou interakci s au-pair na zdvořilé minimum. **Naše rozhovory prozradily, že většina hostitelských rodin neměla téměř žádné povědomí o tom, odkud jejich au-pair pochází, o jejich zázemí ani o tom, co dělají v Londýně, když mají volno.**

Podobně jen málo au-pair se rozhoduje jet do Londýna výhradně kvůli integraci do pseudorodiny, jak vyplývá také z poslední kapitoly této knihy. Mladí lidé dost často přicházejí pracovat jako au-pair právě proto, že chtějí opustit svou vlastní rodinu, a nahradit jedny problematické rodinné vztahy druhými je to poslední, po čem touží. Stát se au-pair je pro ně částečně prostředkem k úniku, a rozhodně také způsobem, jak se dostat do Londýna a strávit nějaký čas v prostředí této vzrušující metropole. Slovenky a Slováci nejezdí do Londýna proto, že by nějak zvláště chtěli uklízet cizí dům nebo se starat o cizí děti, i když si možná myslí, že by k nim mohli cítit přirozenou náklonnost. Daleko důležitější je vědomí, že pronájem bytů stojí astronomické částky, a bydlet u nějaké rodiny jim připadá bezpečnější než hledání a bydlení na vlastní pěst. Takže v mnoha ohledech je pohled au-pair zrcadlovým

obrazem pohledu hostitelské rodiny. Stát se au-pair je také tím menším zlem, pokud je vaším záměrem odejít ze Slovenska a strávit nějaký čas v Londýně.

Přestože ani jedna strana ve skutečnosti nevstupuje do tohoto uspořádání s cílem zakusit pseudorodinné vztahy, většina au-pair jistou míru integrace do rodiny očividně očekává. Vychází ze své předešlé zkušenosti při pomoci s domácími pracemi v domácnosti rodičů – prostředím vzájemného zájmu, pomoci a uznání. Někteří naproti tomu v této své přechodné situaci navázání nějakých vztahů podobných vztahům v rodině vůbec neočekávali, ani je navazovat nemínili. Ale jakmile au-pair skutečně v rodině bydlí, jednu stranu (nebo obě) může začít tento koncept přitahovat. Důležitými faktory tu může být oblast, kde rodina žije, věk dětí, jestli au-pair má přítele i počet au-pair, které už rodina měla. To, jestli konkrétní au-pair a konkrétní rodiny mají podobné představy o tom, jaký by jejich vztah měl být, hodně záleží na náhodě a zkušenostech, které obě strany mají. Vzájemně mohou být naprosto spokojené s převážně rezervovaným a chladným vztahem, nebo se mohou cítit povinny vybudovat velice úzký a vřelý vztah. Problém nastává, když se objeví rozpor mezi tím, co si jednotlivé strany přály a očekávaly.

Ideál pseudorodinného vztahu může mít také pro každého člověka hodně odlišný význam. Pro některé je tato analogie spíše negativní, protože rodina, upřímně řečeno, představuje také souhrn povinných vazeb, obávaných návštěv a nevíтанých povinností. Hostitelské matky ve svých stížnostech nejčastěji uvádějí, že se teď musejí starat ještě o jednoho nezodpovědného a náladového teenagera navíc, a mnohdy prohlašují, že tento cizí teenager je méně zralý a náročnější než jejich vlastní dítě. Pozitivnější modely jsou méně běžné. Například žena, která měla o deset let mladší sestru, brala au-pair jako dalšího mladšího sourozence a velice si jejich vzájemného vztahu vážila.

Jeden pozitivní výklad těchto vztahů vidí au-pair jako člověka, který zaujímá velmi užitečné postavení na půli cesty mezi rodiči a dětmi – je dost stará na to, aby byla důvěrníci rodičů, když se mluví o dětech, a dost mladá na to, aby byla důvěrníci dětí, když se mluví o rodičích. Díky své schopnosti překlenout a projednávat mnohdy obtížné vztahy mezi dětmi a rodiči mohou značnou měrou přispívat k minimalizaci konfliktů v rodině. Příkladně v jednom případě byla přítomnost au-pair chápána jako hlavní důvod, proč se rodiče vůbec nemuseli u svých dětí potýkat s obdobím pubertálního vzrůstu. Au-pair může tato role těšit, ale častěji jim připadá velice problematická. Mohou to chápat tak, že rodiče přesunují obtížné záležitosti týkající se autority a kázně

na ně, například že ony musejí nutit děti jíst zeleninu. Zdá se jim, že to nevyhnutelně vede k napjatým vztahům mezi nimi a dětmi i rodiči.

Ohledně toho, co je používáním idiomu pseudorodiny vlastně implikováno, existují neustále nesrovnalosti. Jak poznamenala jedna matka: „Předstírá se, že jsou členy rodiny, ale pravda je taková, že slyší vaše hádky, ale nemůžou se do nich zapojit!“ Hostitelské rodiny nemají jasno ani v tom, jaké jsou jejich povinnosti *in loco parentis* vůči au-pair. Jedna matka byla postavena před takové dilema, když se jí její au-pair zeptala, jestli si může dát piercing do jazyka. Matku nenapadlo nic jiného, než se zeptat, co by na to řekla její vlastní matka. Na druhou stranu se hostitelská rodina může rozhodnout do takových věcí zasahovat, například zakázat au-pair, aby takový piercing ukazovala, nebo aby kouřila. Au-pair to pak mohou považovat za neoprávněnou opovážlivost pseudorodičovské autority. Vztah může nabrat více pseudorodinné podoby, pokud au-pair očekávají od matek, že budou mít pochopení pro jejich problematické vztahy s chlapci. Au-pair se od sebe liší tím, kolik toho řeknou, a matky tím, do jaké míry dokážou naslouchat, ale přinejmenším v některých případech se zde u matek projevuje jejich role pseudorodiče. V jednom případě byl au-pair chlapec, který často plakal a velice emotivně hovořil o svých dívkách. Tyto rozpory přecházejí v méně obvyklý, někdy však výrazný pseudopřátelský vztah. Někteří osamělejší nebo izolovaní rodiče se cítí osobně zavržení, když jim zanedlouho dojde, že au-pair by raději trávil čas se svými vrstevníky než s hostitelským rodičem. Jedna matka samoživitelka byla velmi zklamaná, protože zpočátku se se svou au-pair velice sblížila, dívaly se spolu na televizi a povídaly si, ale potom si dívka našla přítele a chtěla trávit volný čas s ním. Jiná au-pair od rodiny odešla právě kvůli takovému nátlaku, aby se stala kamarádkou. V dalším případě byla rodina tak rozčarována tím, jak málo volného času tráví jejich au-pair doma, že jí (doslova) sbalili kufry a vyhodili ji.

V otázce toho, co se od takového pseudorodinného vztahu žádá, může také dojít k mnoha nedorozuměním. Obě strany mohou být dost rozladěné, pokud se nekupují dárky, jsou-li očekávány, zvláště když au-pair zapomenou koupit dárek k narozeninám dětem, o které se starají. Mnoho anglických rodin to bere jako minimální výraz náklonnosti k rodině a předpokládají, že to pro au-pair bude samozřejmost. Jedna au-pair byla okamžitě propuštěna, když takový dárek nekoupila. Au-pair si často nejsou jisté, co by měly dělat, a mají obavy, že to, co si mohou dovolit, nebude vypadat dost dobře. Jiná odmítla kupovat dárky ze zásady, protože chápala vztah s rodinou jako pracovní, a ne jako vztah podle vlastní volby.

Jedním z nejvýznamnějších faktorů určujících zacházení rodiny s au-pair je jednoduše to, kolik au-pair už u nich pracovalo. Většina rodin přiznává, že s první a druhou au-pair zacházeli úplně jinak než s desátou nebo patnáctou. Počátečním au-pair obecně věnují více pozornosti a zájmu a je u nich daleko větší pravděpodobnost, že na ně budou pohlízet z hlediska pseudorodinných vztahů. Hostitelské rodiny se staraly, jestli au-pair dobře jedí, a udržovaly kontakt s jejich rodinami doma. Projevovaly také více zájmu o rodinu, zázemí a osobnost dívky. Naproti tomu dvanáctá au-pair daleko pravděpodobněji přijde do rodiny, která se zdá být v podstatě chladná a lhostejná, a po prvním dni zasvěcení se ocitne více méně ponechána sama sobě. Některé au-pair tento nedostatek zájmu hostitelským rodinám s klidem oplácejí. V takových případech au-pair často odchází ven za pár minut poté, co se matka vrátí z práce, takže ty dvě v podstatě pracují na směny, a prakticky netráví žádný čas spolu. Vztah se potom omezuje na oboustranné využívání vzájemných výhod bez ohledu na idiom rodiny. Toto je jeden z hlavních důvodů, proč se au-pair vracejí s tak rozdílnými zkušenostmi.

Vždycky však nejde o prostý posun od dobrého zacházení k špatnému, nebo od zájmu k lhostejnosti. Někdy je předchozí zkušenost rodiny ku prospěchu jí samé i au-pair. Některé rodiny tak automaticky zařídí au-pair dobrou jazykovou školu, registraci u lékaře a mají realistická očekávání založená na zkušenostech s předchozími au-pair. Ale jsou i au-pair, které se domnívaly, že může být celkem těžké být první au-pair v rodině, protože hostitelé jednoduše nevědí, jak s tímto novým vztahem naložit. Známe však i příběhy druhých nebo následných au-pair, které se cítily trochu jako postavy z románu *Rebecca* (česky *Mrtvá a živá*) od Daphne du Maurier – vždycky žily ve stínu nějaké předchozí, podle všeho dokonalé au-pair, které se nikdy nemohly rovnat. Rodina pořád říkala: „Ale Martina to dělala tak,“ nebo „Martina to dělala onak.“

Méně zřetelné, ale možná důležitější bylo to, jak se rodiny poučily ze samotné rozmanitosti svých předešlých au-pair. Po nějaké době si jak rodiny, které už měly několik au-pair, tak dívky, které pracovaly u několika rodin, začaly uvědomovat, že rozhodujícím problémem není nutně to, jestli jsou dotyční lidé dobří nebo špatní, ale spíš to, jestli celkově „zapadají“ do vzájemných očekávání. Au-pair, jež usiluje o větší nezávislost a vzdálenost od vlastní rodiny, se pravděpodobně nehodí jako první au-pair pracující v hostitelské rodině, která zřejmě očekává důvěrnější vztah, ale třeba by jí lépe vyhovovala větší samostatnost, která bývá typická pro roli pozdější au-pair. Rodiny, které mají zkušenost s různými au-pair, mohou pak každé nové dívce dát na srozuměnou, že jsou ochotny navázat s ní celou škálu potenciálních vztahů. Díky tomu,

že si s au-pair vyjasnily, čemu dávají přednost v otázkách jejího začlenění do rodiny a míry autonomie, byly některé z těchto pozdějších vztahů nejúspěšnější, s jakými jsme se setkali. Tento soulad rodiny a au-pair většinou připisují na vrub svým vyhraněným osobnostem. Jedním takovým půvabným příkladem byla domácnost dvou lékařů. Navzdory profesi oba dva poněkud zanedbávali vlastní zdraví, zatímco jejich au-pair se školila na instruktorku tělesné výchovy a znala dobře aerobic a zdravý životní styl. Podle slov rodiny si dívka brzy uvědomila, že se chová ke svému zdraví macešsky. Takže si zvykla nutit oba lékaře, aby si s ní šli ráno zaběhat nebo zacvičit do tělocvičny: „Měla pocit, že bych měla něco dělat se svým tlakem, protože já se o své zdraví moc nestarám,“ uvedla hostitelská matka.

Nakonec však au-pair právě díky tomuto idiomu pseudorodiny začínají nabývat dojmu, že jsou zneužívány. Důvod spočívá v **hluboké asymetrii vztahu** mezi au-pair a rodinou. Kdy a zda vůbec bude tento idiom použit a který rozhovor nebo aktivita bude takto probíhat, určuje hostitelská rodina. A au-pair v důsledku toho po nějaké době začnou mít pocit, že způsob, jakým jsou požadavky vznášeny – rodiče pokaždé řeknou, že se trochu zdrží v práci, a jestli by Helena prostě nezůstala o něco déle, nebo žádají au-pair, aby zrušila svůj večerní program, protože Tommy má rýmu – má záměrně v dívce vzbudit dojem, že ji prostě žádají o oběť, jakou může podle očekávání jeden člen rodiny přinášet druhému. Dělník může očekávat odměnu za přesčas, ale člen rodiny to prostě snáší kvůli rodině, aniž by čekal peněžní odměnu. Naproti tomu, když dívka žádá o něco rodinu – třeba chce jít na neočekávaný večírek nebo ji navštíví kamarádka – rodina jí dává najevo, že tím porušuje vzájemnou poloformální pracovní dohodu. Nejde tu o ojedinělé případy, ale o neustále opakovaný refrén. Kontrolu nad využitím idiomu pseudorodiny má pouze jedna strana. A nakonec je daleko víc au-pair, které vzorec pseudorodiny proklínají, než těch, kterým přinesl nějaké výhody. V mnoha případech právě ty au-pair, které na diskurz pseudorodiny hodně sázely, se jím cítí být nejvíce podvedeny.

Pokoj pro au-pair

Pseudorodina je diskurz. Je to fráze, která se o instituci au-pair otevřeně a opakovaně prohlašuje, a jako taková má částečně na svědomí ambivalenci, jež prostupuje mnoho střetů mezi hostitelskými rodinami a au-pair. Abychom však porozuměli širší zkušenosti, musíme zkoumat nejen tento diskurz, ale také každodenní jednání obou stran. Au-pair často nejvíce znepokojují tak banální problémy, jako je oblečení pohozené na podlaze, jídlo v ledničce nebo společné sezení v obývacím pokoji. Nárok na pseudorodinný vztah vychází také ze skutečnosti, že au-pair, na rozdíl od většiny placených zaměstnanců v podstatě žije s rodinou. Takže není-li au-pair členem rodiny, rozhodně je členem domácnosti. Tím se možná vysvětluje, proč jsou téměř nevyhnutelně klíčovými pocity au-pair i hostitelské rodiny vzájemné rozpaky – rozpaky cizích lidí, kteří se spolu ocitli na společné půdě soukromého prostoru domova. Nejsou to tradiční vztahy, jaké mívaly rodiny se služebnictvem, kdy jedni bydleli v dolních a druzí ve vyšších patrech. Au-pair mívá ložnici vedle pokojů členů rodiny a celkem často s nimi sdílí i koupelnu a záchod. Jediným možným útočištěm by pro au-pair měl být její vlastní pokoj. Avšak podíváme-li se na tento z hlediska materiální kultury, zjistíme, proč tomu mnohdy tak nebývá.

Když měli pan a paní Wakefordovi zařizovat pokoj pro au-pair, nemuseli se rozmýšlet dvakrát. Bylo jen potřeba, aby se bez jakékoli diskuse prostě jen shodli na čase, kdy se budou moci vypravit do IKEY. Když tam byli, opět jednoduše usoudili, že nemusejí vybírat z celého obchodu, ale jen z jednoho určitého stylu nábytku. Postupně vybírali jednotlivé kusy – všechny z hladkého bílého melaminu: nejprve postel, pak psací stůl a nakonec další vybavení, které se k nim hodilo. Dokonce i zrcadlo mělo rám z tohoto materiálu. Jedinou výjimkou bylo stolní světlo s otvorem uprostřed, napodobenina ve stylu Henryho Moora a Barbary Hepworthové, kterou IKEA obvykle prodává ve slevě kolem deseti liber. Než nábytek přivezli, nachystali pokoj v podobně čistém a neutrálním

duchu. Každý centimetr místnosti s výjimkou okenních tabulek byl natřen na bílo, dokonce i koberec byl doběla. V zájmu účelného hospodaření s místem měla postel dole zásuvky na „věci“ au-pair. Zvlášť jednoduchý byl psací stůl: obdélník z dřevotřísky s povrchovou úpravou v bílém melaminu, stojící na čtyřech kuželovitých nohách. Na něm stála televize a CD-přehrávač pro au-pair. Bíle orámované zrcadlo umístili na bílý prádelník se čtyřmi zásuvkami bez úchytů, takže člověk sotva rozpoznal zásuvky od kostry nábytku.

Wakefordovi v tomto ohledu nepředstavovali nic neobvyklého. Snad polovina nábytku, který lidé v Londýně vybírají pro au-pair, pochází z IKEY, a polovině z něj vévodí bílý melamin. Zdá se, že IKEA je dokonalým zdrojem tohoto stylu, což není divu, vzhledem k tomu, že IKEA je přesně jako au-pair obecně chápána jako poměrně laciná, všeobecně evropská a moderní. Charakterizuje ji v zásadě čistota, funkčnost a účelnost. Stejně jako au-pair by měl nábytek z IKEY vydržet přiměřeně dlouho, a hlavně je celkem snadné ho vyměnit. Když se mění au-pair, povrch se utře mokrým hadrem a člověk může začít znovu s čistou bílou plochou, stopy předchozí obyvatelky jsou víceméně okamžitě odstraněny.

Když přijela Iveta, nová au-pair Wakefordových, byla výsledkem naprosto nadšená: „A nábytek v pokoji je skvělý, všechno je z IKEY!“ psala sestře v e-mailu. Pokoj z IKEY ještě nikdy žádnou au-pair ze Slovenska neurazil, takže jejich očekávání celkem úhledně zapadá do představ hostitelů. Takové pokoje jsou čisté, snadno se uklízejí, jsou funkční, moderní a světlé. Iveta pokládala IKEU za téměř luxusní obchod. Je poněkud zvláštní, že švédská firma, která vyrábí většinu svého zboží ve východní Evropě, prodává mnohé kusy nábytku, které měla Iveta v pokoji, draž na Slovensku než v jednom z obchodů na Severním londýnském okruhu. V tuto chvíli si Iveta myslela, že chápe symbolické aspekty této neutrální estetiky, jež jako by podněcovaly k větší kreativitě při výzdobě interiéru. Měla pocit, jako by jí její hostitelé ohleduplně darovali úplně prázdné plátno a vybídli ji, ať na něj namaluje vlastní portrét.

Wakefordovi byli jedním z mála případů, který zapadá do většiny představ o tom, jak žijí a bydlí hostitelské rodiny. Na rozdíl od v Anglii běžnějších řadových domků byl jejich nový dům přepychové, o samotě stojící sídlo s impozantní branou vpředu a bazénem vzadu. Nacházel se spíš v centru Londýna

než na předměstí, a tak nebylo pochyb, že znamenal opravdu velké peníze. Tento dojem ještě podtrhovaly značky, typ a espézetky několika aut zaparkovaných před průčelím budovy. Iveta byla docela ráda, že její pokoj je přiměřeně velký a odpovídá působivému stylu domu. Zdálo se, že tato rodina zaujímá velmi úctyhodné místo ve vyšší střední třídě, kde by se dívka jako ona mohla cítit příjemně a držet krok s určitým standardem. Líbila se jí životní úroveň, kterou prostřednictvím práce v takovém domě zprostředkovaně sdílela. Brala toto období jako čas získávání zkušeností, rutiny a znalostí, ale především estetického cítění, s nímž přijde do styku a které jednoho dne bude reprezentovat její vlastní postavení ve světě.

V Ivetině vztahu k Wakefordovým nebyla žádná podřízenost, přece jen Iveta zůstávala dítětem slovenského socialismu. Nešlo jen o to, že Wakefordovi byli prostě o něco napřed, jak by se dalo čekat vzhledem k tomu, že žili v Londýně a byli starší a etablovaní. Měla dojem, že za nějaký čas by zkrátka stejné úctyhodnosti mohla přirozeně dosáhnout ona sama a že oni v ní jistě tuto zásadní rovnocennost rozpoznají. Spokojená s vlastními vyhlídkami usoudila, že mezi hostem a hostitelem dojde k naprosto bezproblémové shodě a že nebude třeba nic objasňovat, protože vztahy obou stran se ponесou na vlně klidu a vzájemné úcty. Naneštěstí pro Ivetu však netrvalo dlouho, a ona v atmosféře, do níž vstoupila, ucítila něco jiného – postupně si uvědomovala, že nábytek z IKEY neznamená pro Wakefordovy totéž co pro ni.

Ačkoli se většina hostitelských rodin domnívá, že jedná v souladu se svými povinnostmi k au-pair – většina z nich skutečně hlásí, že když nic jiného, ubytování bylo dobré – existuje ve skutečnosti mnoho způsobů, jak se brzy začne projevovat jejich hluboká rozpolcenost ve vztahu k au-pair. Ty jsou velice citlivé na sebemenší náznaky takové ambivalence právě proto, že zrcadlí jejich vlastní smíšené pocity. Bílý melaminový nábytek z IKEY je sice možná funkční, ale nelze o něm říci, že by vzbuzoval pocit tepla a že přijetí au-pair do rodiny v Londýně se často vyznačuje nesporným chladem, je brzy patrné. A to často doslova, neboť au-pair brzy zjistí, že jí připadla nejmenší místnost v domě, ve které se taky nejméně topí. Mnohdy vznikla rekonstrukcí garáže nebo půdy, a často to bývá také místnost nejvzdálenější od hlavní části domu.

Au-pair si brzy všimnou dalších projevů lhostejnosti až neúcty – například nábytku, jenž byl očividně koupen pro děti, které z něj už ale vyrostly, nicméně přesto je z nějakého důvodu pokládán za vhodný pro au-pair. Jindy je zase zřejmé, že rodina i nadále bere pokoj au-pair jako nějaký dočasný sklad hromady svých nepotřebných věcí. Jednu au-pair udivilo a rozladilo, když zjistila, že její pokoj se v podstatě využívá

k uskladnění fotoalb, českého křišťálu a dalších evidentně nechtěných darů – pozůstatků po předešlých au-pair. Viděla tam přesně ty dárky, které se doporučují v letáčích au-pair agentur: malé hračky pro děti a suvenýry ze Slovenska pro dospělé. Připadalo jí, že ta rodina vůbec nemůže ocenit, jak takové dárky mohly být z hlediska au-pair celkem drahé, a šokovala ji necitlivost, s jakou je skladovali právě v jejím pokoji.

Existují jiné rodiny, které jsou velice pozorné a snaží se nově příchozím au-pair pomoci, aby se ve svém pokoji cítily jako doma, a které si uvědomují, že bílý melamin je vlastně pro au-pair signálem k tomu, aby si nové prostředí zařídila po svém. Také, když na stěny rozmístí fotografie dětí nebo obrázky, které děti malovaly ve škole, chtějí tím pomoci vybudovat pozitivní vztah mezi au-pair a dítětem. Avšak ani v těchto rodinách se neočekávalo, že by fotografie au-pair mohly putovat do pokojů dětí nebo do společných prostor, jako je třeba obývací pokoj. Může se to zdát nepodstatné, ale tato skutečnost se jednou objevila jako kritérium v soudním procesu o minimální mzdě. Za důkaz, že rodina zaměstnavatele se nechovala k žalobkyni jako k členovi rodiny, byla považována také skutečnost, že takové fotografie nebyly začleněny do výzdoby domu. Jenomže hostitelské rodiny, přestože přemýšlejí o tom, jak by pro dívku vytvořily vlídné prostředí, si tento typ asymetrie vůbec neuvědomují. V pokoji au-pair je obvykle cedule „Vítáme tě“ s dívčíným jménem v jasných pastelových barvách. Takové rodiny se také mohou zajímat, jestli dívky nepotřebují něco zvláštního. Jedna rodina například vzala každou novou au-pair do nákupního střediska Brent Cross a vyzvala ji, aby si tam vybrala nějakou menší dekoraci nebo plakát v přesvědčení, že jí to pomůže zařídit si pokoj po svém a cítit se v novém prostředí příjemně. Podobně když se Barbora zeptala paní Cowanové, kde může poslouchat hudbu, a vysvětlila jí, že na televizi, kterou byl vybaven její pokoj, se skoro nedívá, Cowanovi jí koupili do pokoje CD-přehrávač. Ani střety nemusejí být nutně výsledkem nějaké zvláštní necitelnosti. Jedna rodina se zeptala au-pair, jakou barvou jí mají vymalovat pokoj a jaký plakát mají pověsit na zeď. Potíž byla v tom, že další au-pair jasně růžovou barvu stěn nesnášela a plakát s rockovým motorkářem v kožené bundě jí připadal odporný.

I když jsou au-pair obecně spokojenější s nábytkem z IKEY než s pokojem plným rodinných věcí, často se domnívají, že jim bude poskytnuta dostatečná volnost v tom, jak si svůj pokoj vyzdobí a zařídí. Takto si vyložila volbu Wakefordových Iveta. Problém je v tom, že domácí jim buď otevřeně sdělí, že v tomto ohledu existují určitá omezení, jako třeba „prosím tě, nedávej nic na zeď“, nebo řeknou něco, co sice není míněno vysloveně jako zákaz, například „prosím tě, když si chceš dát

na zeď plakát, tak ho přilep jen lepicí hmotou“, ale v citlivém období na začátku svého pobytu si to au-pair vykládají stejně jako přímý zákaz. V důsledku toho si většina z nich nakonec zdobí a zařizuje pokoje po svém v daleko menší míře, než očekávaly.

Příběh o tom, jak si zařizovala svůj nový pokoj, zaujímá značnou část Martinina deníku. Martina nebyla spokojená s původním rozmístěním nábytku a tři dny chodila po pokoji a přemýšlela o tom, jak by ho nejlépe uspořádala. Rozhodla se přesunout postel dál od dveří, aby neslyšela hluk z domu, a přemístit skříně a psací stůl. Potom poprosila paní Randallovou (svou hostitelskou matku), jestli by nemohla nábytek přestěhovat. Mínila to čistě jako řečnickou otázku, protože brala pokoj jako místnost na slovenské studentské koleji – to znamená prostor, který člověku sice doopravdy nepatří, ale může si ho po libosti upravit a vyzdobit, dát si na stěny, co chce (dokonce je může znovu vymalovat) nebo stěhovat nábytek sem a tam. Proto byla naprosto zaskočená, když jí sice dovolili přesunout postel dál od dveří, ale skříněmi nesměla pohnout bez souhlasu pana Randalla a pouze pod jeho dohledem. Paní Randallová se vlastně jen bála, aby se její staré skříně při stěhování nerozpadly na kusy. Jenže pan Randall si nikdy nenašel čas, aby skříně prohlédl a rozhodl, jestli se dají přestěhovat, a tak Martina dospěla k závěru, že vlastně nechtějí, aby takové změny prováděla. Dojem ještě zesílil, když se paní Randallová očividně zděsila při pohledu na obrazy a plakáty na stěnách pokoje, které Martina pověsila bez použití lepicí hmoty. Požádali Martinu, aby je sundala, a dali jí korkovou nástěnkou z IKEY, aby si vystavila své plakáty tam.

To však byla ve skutečnosti spíš velkorysá než bezohledná rodina. Například když zjistili, že Martina nejí maso, zařadili do své sbírky kuchařských knih i vegetariánskou kuchařku. Problém spočíval spíš v tom, že Martině zabránili, aby udělala něco, co považovala za své přirozené právo: vyzdobit si prostor, který pokládala za svůj, čímkoli se jí zlíbí. Stejně tak mnohé au-pair, které se cítí být velmi zranitelné, když poprvé přijedou do rodiny, téměř hledají známky odmítnutí a mají sklon taková nedorozumění interpretovat velice záporně. Martina na základě této události usoudila, že se u Randallů v domě nikdy nebude moci cítit jako doma. Přestože původně jí v tom, aby si do Londýna přivezla své oblíbené pokojové květiny, zabránil jen omezený prostor zavadel, od té doby si do svého pokoje nepřinesla jedinou kytičku nebo rostlinku. Z této příčiny Martině připadá její pokoj pustý jako poušť, říkala, že bez kytek je to spíš skladiště než normální pokoj. Ačkoli by si klidně mohla dovolit nějakou levnou fuchsii nebo azalku, které viděla v květinářství, ba dokonce i v supermarketu, raději prohlašovala, že

jsou příliš drahé, a udržovala pokoj jako ilustraci dlouhé roztrpčené litanie stížností na rodinu. Věděla, že některé rodiny využívají osobní výzdobu pokoje au-pair jako důkaz slušného zacházení, a používala svůj pokoj jako tiché svědectví o opaku.

Daleko běžnější však byla obyčejná lhostejnost a snaha nenechat se ničím obtěžovat. Mnohé au-pair zkrátka daleko více zajímal jejich volný čas a přátelství i hádky, které se odehrávaly mimo dům. V domě totiž i čas, který měl být volný, nakonec trávily s dětmi a braly ho jako „práci“, nebo přinejmenším jako nudu spojenou s tím, že si nenašly dobrý důvod jít ven. Začaly pohlížet na svůj pobyt v rodině jako na přechodnou záležitost a vztahy s hostiteli pokládaly za krajně napjaté, a proto už necítily potřebu investovat čas, věci, peníze a emoce do výzdoby pokoje. Daly si na skříň fotografii svého přítele, na postel si posadily medvídko, a tím to končilo. V takových případech měly věci, které si s sebou přivezly ze Slovenska, opačný efekt, než zamýšlely. Na okenní římse vystavené fotografie rodiny, přítele, jehož nechaly doma, obrázky kamarádů, se kterými byly na táboře ve slovenských Tatrách, či různé zbytečnosti z dětství je od tohoto nového prostoru spíše vzdalují, než aby jim pomáhaly cítit se v pokoji jako doma.

Silvia si naproti tomu udělala ze svého pokoje „svůj hrad“ právě tím, že ho vyzdobila a distancovala od zbytku domu. Rozhodně se necítila dobře v domě rodiny, která s ní „zacházela zkrátka jako se služkou“. V porovnání s tím „se cítila úplně jako doma u sebe v pokoji, protože tam měla všechny své věci ze Slovenska“. Silvia si vystavila všechny pohlednice, výstřižky z časopisů a citace ze svých oblíbených románů a básní. Vyndala šperky z krabiček a navěsila je na zrcadlo. V blízkém parku nasbírala suché podzimní listy a naaranžovala je do vázičky, kterou koupila v charitním obchodě. V této výzdobě chyběly jen fotografie její rodiny a přítele. Považovala je za součást svého soukromého života a připadalo jí poněkud nevkusné nebo exhibicionistické vystavovat obrázky svých milovaných. Fotoalbum proto zůstalo v zásuvce, i když je často vytahovala a prohlížela si ho. Zdálo se jí, že její život se s životem hostitelské rodiny už takhle příliš překrývá – společně jedli, a její program byl zcela závislý na pohybu domácnosti. Věděla, co jedí, jak tráví společně čas, i kdy se hádají. Proto jí přišlo důležité ponechat si některé věci jen pro sebe.

Existuje ještě několik dalších reakcí na problém zabydlování au-pair v jejich pokoji. Jednou je pohlížet prostě na vlastní pokoj v protikladu ke svému postavení uklízečky ostatních částí domu jako na neuklizené doupe, a proto zaplňovat plochy oblečením, obsahem kabelek a dalšími věcmi, které způsobují nepořádek, a prosazovat tímto způsobem

odlišnou identitu. Například Evě se líbily čtyři měsíce, během nichž bydlela u jedné rodiny v Ilfordu. Ale přestěhovala se tam po třech měsících v poněkud odlehlejší oblasti, a byla připravena se stěhovat znovu, pokud by v okolí našla rodinu, která by ji lépe platila. Proto současné bydliště zcela jasně brala jako přechodné. Pokoj nechala víceméně tak, jak ho našla, jen všude začala vršit své věci. Na podlaze se válely podprsenky, na kufru hromada oblečení a na zemi byly v jakýchsi řadách vyrovnány stohy cédeček a učebnic angličtiny. Na prádelníku měla vystavenou kosmetiku a toaletní potřeby. Prostřednictvím této změti věcí si prostor přisvojila daleko efektivněji, než kdyby v něm jen rozmístila pár dekorací. Měla pocit, že to je spíš takový hotelový pokoj než domov.

Petra nemá ve svém pokoji vůbec žádnou výzdobu: na stěnách nejsou plakáty, fotografie, kalendáře ani obrázky od dětí. Jedním z důvodů je fakt, že místnost, kterou jí přidělili, byla pořád plná osobních věcí patřících členům její hostitelské rodiny. Téměř celou jednu stěnu zabíraly police s knihami a další zarámované obrazy, včetně portrétu matky hostitelské rodiny. To se Petry hluboce dotklo, a okamžitě začala pokoj nesnášet. Tmavě zelené stěny pokoje také na útulnosti nepřidaly. Nedovedla si představit nic depresivnějšího, a navíc se to vůbec nehodilo k tyrkysovému nábytku. Zkrátka vůbec nedokázala pochopit, jak si někdo mohl pro sebe zvolit takový styl. Její reakcí bylo, že se stáhla a soustředila se na jediný objekt, který zdobila opravdu s chutí – na sebe sama. Právě dokončila kadeřnický kurz a celkem nenuceně si dokázala vybírat ze široké škály kosmetických kúr i vlasových přípravků nebo z velké nabídky oblečení. Právě tyto věci bylo vidět hojně roztroušené po pokoji – pokrývaly okenní římsu, soupeřily s knihami na policích (Petra rozhodně nebyla žádná velká čtenářka) a ležely rozházené po stole.

Rozpaky koexistence

Přinejmenším pokud jde o jejich pokoje, mají au-pair jistou míru nezávislosti v tom, jestli je zdobit či nezdobit, nebo v nich prostě jen dělat nepořádek. Situace je poněkud složitější s ohledem na ostatní části domu, který se stává doménou čehosi, co by se přinejlepším dalo popsat jako rozpaky koexistence. Výraz „koexistence“ naznačuje, že i když by to mohl být sdílený prostor, v praxi často nejde o nic víc než o vzájemnou toleranci dvou odlišných subjektů, které se ocitly v daleko větší blízkosti jeden druhého, než by se jim líbilo. Na rozdíl od rovnosti, která panuje v domech, kde bydlí pospolu v Londýně většina Slováků, au-pair jen zřídka cítí, že patří do domu, který je zcela jasně majetkem někoho jiného. Čím je vzájemná blízkost větší, tím větší jsou i rozpaky. Tento problém jasně ukazuje apriorní rozporuplnost ideálu pseudorodiny, který legitimizuje její přítomnost v domě.

Pro mnoho au-pair začíná jejich problém dojmem, že prostě nerozumí domu – jeho rytmu, normám a očekáváním, jestli by měly reagovat na volání dětí, když mají volno, které jídlo je pro ně, jestli je vhodné, aby se s rodinou dívaly na televizi nebo aby s ní mluvily o svých soukromých vztazích. Au-pair bývají často ze své přítomnosti v cizím domě rozpačité, takže si dávají dobrý pozor, aby nedělaly hluk, a starají se, aby se neocitly v nesprávnou dobu na nesprávném místě. Nechtějí, aby je někdo slyšel, když jdou na toaletu nebo do koupelny, nebo aby je někdo viděl, když odcházejí ze sprchy. Zároveň jim není příjemné, když slyší, jak tato zařízení používají ostatní. Každé setkání s tělesnými funkcemi může být trapné.

Nejméně ze všeho chtějí slyšet sexuální život svých hostitelů, i když existují výjimky. Jedna au-pair měla pokoj vedle ložnice rodičů, což znamenalo nejen, že moc dobře slyšela, jak

často provozují sex a jak dlouho trvá, ale někdy dokonce i o jaký druh sexu se jedná. Stalo se to pro ni skvělým tématem klábosení s ostatními au-pair, a dotyčná se stala středem voyeurské pozornosti. Daleko rozšířenějším problémem byly hluboké rozpaky z koexistence, které pocítovaly au-pair jako Paula, jež pravidelně nacházela v ložnici manželského páru na posteli i na podlaze ubrousky potřísněné semenem, když bylo zřejmé, že je má uklízet ona. Musela se jich dotknout, aby udělala místo pro přijatelnější úkony, jako je třeba luxování nebo stlaní postele. Byla tím šokovaná a znechucená, ale zahazovala ubrousky bez reptání. Zuzaně však řekla, že „tihle lidé nemají stud a chovají se jako prasata“.

Záležitosti související se sexem nevzbuzují jen rozpaky, ale odhalují i hlubší nerovnost v instituci au-pair. Mirka pracovala u matky samoživitelky s poměrně aktivním společenským i sexuálním životem, a neustále nacházela po ložnici této ženy roztroušené hromady erotického prádélka, kondomů a erotických pomůcek. Uklízela je se směsicí rozpaků, pobavení a trošky voyeurismu. Ale skutečně ji šokoval vyložený rozpor v prosazování sdílené důvěrnosti. Zatímco ona byla dennodenně konfrontována se zvláštnostmi sexuálního života své hostitelky, tato žena se postarala o to, aby nikdy nemusela brát v potaz sexualitu své au-pair, a jako ve většině hostitelských rodin předcházela veškerým rozpakům z toho, že by mohla spatřit nebo zaslechnout cokoli podobného tím, že stanovila jasná pravidla. Mirka jednoduše neměla dovoleno přijímat ve svém pokoji pánské návštěvy. Dokonce i kamarádky jí musela hostitelka odsouhlasit. Mirka si připadala velice atraktivní a domnívala se, že by jí Londýn mohl nabídnout mnoho zajímavých setkání s muži. Obzvlášť jí dohánělo k zuřivosti neustálé hlídání dětí, které matka vyžadovala, aby se mohla svobodně bavit s muži, a právě proto Mirka sama nemohla jít ven a s někým se seznámit. Měla pocit, že hostitelka si užívá mužů i života na její účet. Takže skutečnost, že musela odklízet pozůstatky sexuální aktivity někoho, kdo jako by systematicky bránil v těchto aktivitách jí, působilo jako ironický důkaz větší asymetrie a nespravedlnosti v instituci au-pair.

Au-pair často naléhavě pocítují tyto problémy ráno, když se musejí setkávat s rodinou bez určitého odstupu, který jim vyhovuje. Setkání se sexem nebo špínou však vlastně všeobecně nepůsobilo takové rozpaky jako chvíle, kdy dívky musely hostitelské rodině připomínat, že nedostaly zapláceno. Toto byla podle au-pair jedna z obtížnějších situací, kterým musely čelit – pro mnohé byla kritickým okamžikem, který vedl k tomu, že se cítily odcizeně. Podobně každodenní otázky spojené s jídlem a jedením jim připadaly důležitější zkrátka proto, že byly obvyklejší než problémy spojené se sexem.

Au-pair, které žily v asijských a afrických rodinách, byly citlivé k odlišnému pachu a měly obavy, že ony samy mohou svým hostitelům páchnout. Byly také znechuceny potřebou hinduistických rodin začínat den čištěním tělních otvorů, zvláště hlasitým vychrchláváním hlenu. V těchto případech člověk aspoň mohl posoudit, jestli je to otázka kulturní nebo osobní. V jiných případech toto rozlišení tak jasné nebylo. Jedna au-pair se zděsila, když zjistila, že v její nepřítomnosti budou u ní v pokoji hosté, protože měla pocit, že vzduch v něm „znečistila“ pouštěním větrů. Další si uvědomila, že poznámky, které v rodině slyšela na adresu „neznámých pachů“, se vztahovaly k jejímu častému používání česneku, který se v rodině nejedl. Je sice těžké zobecňovat, ale rozpaky z existence se často vyvíjejí ve spirále neustále upevňované úzkosti. Často to začíná ještě předtím, než se obě strany setkají. Literatura, která se na Slovensku posílá potenciálním au-pair, obsahuje velice shovívavá prohlášení o tom, že je třeba se denně sprchovat a používat antiperspiranty, spolu s pokyny, jak žádat o použití koupelny, když například rodina musí mít přednost, protože odchází do práce – ačkoli jedna au-pair odešla od své rodiny, když shledala, že skutečně čekají, že se bude ptát, jestli se může osprchovat. Au-pair často reagují na tyto úzkosti tím, že víc jedí, pak přibývají na váze, což obvykle vede ještě k znechucení nad sebou samými.

Většina au-pair uvádí, že jejich příjezd provázely nad očekávání silné rozpaky. Samotný fakt, že nevěděly, kdy a kde je vhodné, aby v tomto novém domě byly, vedl ke značné nejistotě. Barbora zjistila, že byla čím dál tím víc rozrušená, protože tolik chtěla dělat to, co je správné, ale nedokázala zjistit jak. Jedním z nejhorších okamžiků byla večeře. Zaslechla zvuky z kuchyně. Nechtěla přijít dolů příliš brzy a překážet, když paní Cowanová vařila, ale bylo hrozné přijít dolů, když ostatní už seděli u stolu a měli jídlo napůl snědené. Potíž byla v tom, že někdy ji zavolali a někdy ne, a nebylo to vždycky známkou toho, jestli ji očekávají. Rodina také zřejmě nějak vytušila, že jeden den je večeře v šest a druhý den v osm, ale neexistoval žádný jednoduchý způsob, jak by to sdělili jí. Někdy měla dojem, že jí říkají, jak jsou rádi, že s nimi sedí u stolu, a přece cítila náznaky toho, že by možná bylo lepší, kdyby jedla sama. Stejně zlé to bylo, když už s nimi u toho stolu seděla. I když ji chtěli zatáhnout do hovoru, trvalo věčnost, než si vzpomněla na vhodné anglické věty, takže nakonec tam jen tupě seděla, přikyvovala, usmívala se a cítila se jako pitomec, že se nedokáže vyjádřit trochu košatěji. Měla strašný pocit, že ostatní si o ní musejí myslet, že je hloupá.

Ironií osudu bylo, že kdyby se tolik nestarala o to, aby vše dobře zvládala, a byla ohleduplná, neměla by tak špatný pocit z toho, jestli jedná

správně. Často šlo o naprosto banální věci. Proč nemůžou prostě říci, že chtějí mít kečup v téhle skříňce, a ne v té druhé, místo aby ho před ní bez jediného slova stroze přendali? Celkově to působilo, prostě jako by je dráždila, jako by čekali, že už bude vědět věci, které vědět nemohla. Následkem toho byla čím dál tím víc nesvá úplně z každé věci. Stála tam a uvažovala: Dávají umyté hrnky dnem nahoru nebo dolů? Dělají to takhle proto, aby se mi přizpůsobili, nebo aby mi připomněli, že já se mám přizpůsobit jim? Věděla, že jeden způsob je dobrý a jeden špatný, samozřejmě, ale který je který? Onehdy večer se paní Cowanové prostě zeptala na nějaké podrobnosti ohledně toho, jak má krájet mrkev, dokonce svou otázku formulovala v anglických jednotkách délky. Paní Cowanová se na ni jen podívala, jako by se Barbora zbláznila. Většinou nedokázala posoudit, jestli je paní Cowanová arogantní, nebo se jen ostýchá. Je to nějaký britský způsob jednání (což by bylo víceméně v pořádku), nebo je opravdu protivná a vyjadřuje tím svůj nesouhlas s Barborou? Kdyby se něco takového stalo na Slovensku, věděla by to. Tady to nevěděla. Prostě nedokázala číst jemné náznaky etikety, které mohly znamenat přijetí – ale stejně tak pohrdání. To bylo velice důležité, protože Barbora potřebovala mít pocit, že dokáže posoudit lidi, se kterými bydlí.

Snídaně byla stejně hrozná jako večere. Barbora se pokládala za velmi zdravou. Měla ráda sporty – běhala, jezdila na kole a byla stále aktivní. Nebylo to pro ni nic nepřírozeného, nešlo jí jen o udržování pěkné postavy. Pouze pocházela z domácnosti, kde každý nějak fyzicky pracoval. I když to nebylo součástí jejich zaměstnání, pracovali na zahradě, vybírali brambory nebo připravovali půdu. Barbora byla velmi dobře stavěná, což dokazovaly i její svaly. Součástí zdravého životního stylu bylo i správné stravování, které pro ni začínalo bohatou snídaní plnou přírodních potravin. Problém spočíval v tom, že výrobky, které podle Cowanových představovaly přírodní a dobré potraviny, se ani v nejmenším nepodobaly ničemu, s čím se předtím setkala. Barbora očekávala hodně plnotučného mléka a másla. Cowanovi ji zásobovali odtučněným mlékem a jakousi žlutavou hmotou, která neměla žádný tuk a žádnou chuť. Nenašla u nich ani maso, nic smaženého, ale nejhorší bylo, že měla jídla málo. Očekávala čtyři silné krajíce opravdového chleba, ale to, co dostala, připomínalo spíš listy papíru. Když ona pomyslela na vejce, myslela v plurálu, zatímco oni vždy měli na mysli jedno vejce.

Ještě horší bylo, když o tom jednoho dne hovořili. Barbora studovala na zemědělské škole. Chtěla Cowanovým vysvětlit, že takové potraviny potřebují, že tuk v másle jim poskytuje esenciální aminokyseliny a plnotučné mléko různými způsoby prospívá jejich zdraví. Ale sotva

začala, role se obrátila a Cowanovi začali vysvětlovat tyto věci jí, jako by byla nějaký nevzdělanec. Musela poslouchat, jak jí říkají, že je důležité se vyvarovat tuků a udržovat si slušnou váhu a hlavně nedávat špatný příklad dětem, protože nevhodné stravování může vést dokonce i k srdečním chorobám. Barbora byla zděšená. Uvědomila si, že Cowanovi prostě vůbec nerozumějí jídlu a výživě a v otázkách zdraví vyznávají podle ní naprosté nesmysly, jako je echinacea a homeopatie, o nichž přece každý školák ví, že to je jen podvod zaměřený na prodej drahých šarlatánských léků. Začala mít intenzivní pocit, že hloupí jsou možná oni, nebo přinejmenším nevzdělaní. Přestože byla mnohem svalnatější než kterýkoli muž či žena v rodině, téměř určitě měla méně tuku než kdokoli z nich. Nejhorší však byly důsledky, které pozorovala ve vztahu rodičů a dětí. Musela být svědkem toho, jak paní Cowanová odmítla dát svému synkovi další kousek dortu po tom mizerném ždibci, který už dostal, a tím mu podle Barbory odpírala spíš projev lásky než nebezpečnou látku, před níž paní Cowanová dle svého názoru měla svého potomka chránit.

Zanedlouho si Barbora uvědomila, že toho zřejmě sní k snídani víc než celý zbytek rodiny dohromady. Doufala, že se nad tím nikdo nebude pozastavovat, ale Cowanovy děti to považovaly za naprosto strhující téma pro diskusi. „Mami, koukej,“ říkaly, „koukej, jak tlustě si Barbora maže máslo. Hele, mami, ona jí další chleba!“ Nevytýkaly jí to – právě naopak, byly úplně unesené její chutí k jídlu. Ale Barbora se přitom cítila jako nějaký exot. Když na to paní Cowanová reagovala otázkou, jestli chce Barbora koupit něco zvláštního, a ona ji poprosila o plnotučné mléko, vrátila se s jednou umělohmotnou lahvičkou, která sotva stačila na dvě sklenky. Když si Barbora začala kupovat mléko sama, nastal další trapas, protože paní Cowanová jí ho chtěla platit.

Zatímco Barboře připadalo, že dostává jídla málo, jiné au-pair se podobně jako Elena ocitají v situaci, kdy je síla a pohostinnost rodiny nutí jíst víc, než by chtěly. Elena se zděsila, když zjistila, že kvůli velikým pozdním večerím, na které nebyla zvyklá, přibrala za pár měsíců pět kilo. Přesto nedokázala říci své hostitelské matce, že by s nimi raději nejedla a držela dietu:

Víš, je to neslušné. Ona vaří jídlo, a to jídlo je dobré. Dělá všelijaké nigerijské speciality, jako je hovězí s jablky a zelené banány, a nebylo by slušné jí říct, že nebudu jíst. Nemůžu tady být moc vybíravá. Nejsem tu doma, je to jejich domov. Když jste na návštěvě, tak neříkáte: Tohle nejím, tohle jím. A tady to ani není opravdová návštěva, já ani nejsem host, tak jí to nemůžu říct.

Jak nezanechat stopy

Přestože au-pair obvykle probírají konflikty týkající se jídla – ať už je ho příliš málo jako u Barbory, nebo příliš mnoho jako u Eleny – za touto záležitostí se skrývá mnohem hlubší problém, který souvisí s tím, že au-pair výrazně pocítují svou viditelnost v cizí domácnosti a cítí rozpaky nad svou fyzickou přítomností. Hostitelské rodiny často vyjadřují ohromení nad tím, že podle nich au-pair „nic“ nejedí. Nejenom že jejich au-pair nejedí s nimi, ale hostitelé každý den, když přijdou domů, nenalézají žádné důkazy o tom, že by jedly vůbec. Po bližším ohledání jsme zjistili, že au-pair ponejvíce jedí rovnou z ledničky, ale nikdy nechtějí výrobek dojíst úplně, aby bylo zřejmé, že ho spotřebovaly. Napijí se z lahve, ale ne tak, aby hladina nějak výrazně klesla. Z toho důvodu dokonce preferují kartony. Když Iveta jednou skutečně dopila nápoj z krabice, byla z toho tak vyvedená z míry, že našla jinou krabici a částečně doplnila tu první, aby to nebylo vidět. Jindy si vzala kousek ze zpola snědeného sýra, ale dávala si pozor, aby ho nesnědla úplně.

Tato úzkost, která vede au-pair, aby si braly jídlo jen tímto nepostřehnutelným způsobem, následovně vyvolává obavy u hostitelských rodin, které může takový zjevný asketismus velice znepokojoval, a začnou mít podezření na anorexii. Úplně ignorují fakt, že většina slovenských au-pair během pobytu v Londýně ve skutečnosti na váze přibývá. V jednom případě rodina dokonce pozvala jednu slovenskou au-pair ze sousedství, která žila u lidí, jež hostitelé dobře znali, aby s jejich au-pair promluvila o jídle, protože měli starost, že Janka zřejmě vůbec nic nejí. Rodina měla starost, že jí buď jejich jídlo nechutná, nebo že má anorexii či nějaký jiný zdravotní problém. Jak později Janka s úsměvem prozradila Zuzaně, jedla ve skutečnosti docela dost, a rozhodně ochutnala z ledničky všechny druhy potravin. A nejen to – dopřávala si doušek i z každičké otevřené lahve alkoholu v obýváku, ochutnávala různé chutě jednotlivě i v kombinaci s ostatními a v duchu si vymýšlela jména pro své „koktejly“. Ale dělala to jen v případě, když ji nikdo nemohl

vidět, a pečlivě zakrývala stopy. Z lahví usrkávala opravdu jen malinko, protože k jejímu velkému zklamání hostitelé sami pili tak málo, že kdyby vypila víc, bylo by to poznat. Jiné au-pair zase nikdy nebylo příjemné brát si jídlo z ledničky, zvláště když jí jednou hostitelská matka napomenula, že si vzala víc plátek šunky, než jí připadalo přiměřené, nebo když pila pomerančový džus přes den a ne jenom k snídani, a to ho ještě ani nedolila vodou. Dívka reagovala tak, že jedla v rodině co nejméně, a každý večer odcházela na návštěvu ke svému příteli, protože, jak nám sdělila, se „cítila víc doma tam“, a bez zábran jedla, kolik chtěla.

Odkud se tento vzorec nepostřehnutelného ujídání vzal? Dívky k tomu určitě dospěly nezávisle na sobě, byla to jejich individuální strategie, protože neexistuje žádné svědectví dokazující, že by se o tom jedna druhé zmínily. Skutečnost, že se toto jednání objevuje jako norma, vypovídá o něčem, co vychází z čehosi hlubšího ve formě vztahu mezi au-pair a rodinami. Naše data naznačují, že tato strategie neviditelného ujídání a upíjení je součástí daleko širšího vzorce maskování vlastních činů, které provádí mnoho au-pair. Dívky všeobecně touží nezanechávat žádnou stopu a skrývat známky své osobní přítomnosti v domě před rodinou, u níž žijí. Často začínají čím dál větším odstraňováním jakýchkoli známek své existence ze společných prostor, možná i v kombinaci s již zmiňovanou strategií nezanechávání stop dokonce ani ve vlastním pokoji. Když au-pair hovoří o tomto minimálním využívání svého pokoje, někdy to vysvětlují obavami z toho, že by po nich rodina mohla chtít náhradu za škody, které by třeba způsobily. V mnoha případech se to však promění v přání nezanechat sebemenší stopu, která by mohla být trvalou známkou jejich přítomnosti. Iveta byla zděšená, když jednou na bílém koberci zůstala namodralá skvrna od jejich džínsů. Několik týdnů telefonovala Zuzaně kvůli různým druhům čisticích prostředků na koberce, přípravkům, které se bála použít, aby samy nezanechaly ještě nesmazatelnější skvrny. Byla tím problémem úplně posedlá a za různé roztoky utratila spousty peněz. Iveta obvykle sedávala na koberci a přitom se dívala na televizi nebo něco vyšívala pro maminku, ale od té doby si vždycky dávala pod sebe ručník. Připadalo jí, jako by i přechodná stopa po jejím těle představovala cosi příliš osobního, co se do tohoto neosobního pokoje nehodí.

Au-pair si také obvykle neukládají toaletní potřeby a kosmetiku do společných koupelen, raději si je nechávají ve svých pokojích. Zvláště na začátku pobytu Iveta zjistila, že i taková obyčejná věc, jako je sprchování, se může stát velmi delikátní záležitostí. Neměla čas sprchovat se ráno, protože vypravovala do školy holčičku. Jenže Wakefordovi nechávali večer otevřené dveře do své ložnice i do synova pokoje, aby slyšeli, kdyby čtyřletý chlapeček plakal. Nechtěla je budit a nechtěla, aby ji slyšeli. Hlavně jí nebylo příjemné, aby ji viděli v krátké noční košilce nebo s hlavou zabalenou do ručníku, když procházela kolem jejich dveří. Takže se mohla sprchovat jenom v poledne, když byli Wakefordovi v práci a děti ve škole. Jiná au-pair měla zase problém s tím, že když se chtěla vysprchovat po úklidu, její dva svěřenci v batolecím věku neměli nic lepšího na práci, než tvrdit, že zrovna potřebují jít do koupelny, klepat na dveře a volat na ni, co tam dělá. Stalo se to pro ni vysloveně noční můrou. Vlastní koupelna je z tohoto důvodu chápána jako vítaný přepych. Barbora byla nadmíru šťastná, že má v pokoji umývadlo a že aspoň část své hygieny může provádět zde a nemusí chodit nahoru do koupelny dětí.

Hana vždycky odcházela z obývacího pokoje, když manželský pár v její hostitelské rodině sledoval televizi, přestože je měla oba ráda a nevadilo jí v místnosti zůstat, když tam byl jenom jeden z nich. Zkrátka měla pocit, že by jim měla dopřát, aby měli čas jeden na druhého. Touha vymazávat stopy vlastní přítomnosti nakonec vede k tomu, že některé au-pair raději tráví ze svého volného času v rodině co nejméně. Z tohoto důvodu se některé au-pair snaží nebýt v domě o víkendů, a raději se potloukají po Londýně, jedí v levných čínských restauracích, v Burger King nebo v pizzeriích, a přicházejí domů až večer. Myslí si, že jejich přítomnost znevažuje ideál nukleární rodiny.

Takže materiály týkající se pokojů a jídla poukazují na strategii znevíditelňování vlastní osoby. Ta vzniká nejen z rozpaků nad vzájemnou přítomností, ale i z jiných nedorozumění, která u au-pair vyvolávají zmatek a úzkost. Například nejednoznačnost týkající se jejich možného zařazení do kategorie hostů v hostitelské rodině zdůrazňovala odlišnost od slovenského chápání pohostinnosti. Slováci od hostitelů očekávají, že se budou hostů ptát, jestli nemají hlad, a běžně jim budou nabízet jídlo. Proto au-pair často předpokládaly, že se jich budou zdvořile ptát, jestli nemají hlad, i když je naprosto zřejmé, že hlad nemají. Bez toho měly pocit, že nejsou integrovány do rodiny jako další člen, ani s nimi není zacházeno jako s hostem, a žádná jiná kategorie, s níž by se mohly ztotožnit, neexistovala. To bylo zjevně důležité, když si v důsledku toho nebyly jisté, zda si během dne mohou brát základní potraviny. Barbora

to vyjádřila takto: „Člověk by se tu měl cítit jako doma, a přece má pocit, že se nemůže ani normálně najíst. To přece ani není slušné.“

Proti této nejednoznačnosti se lze bránit tak, že dívka hledá útočiště ve formálních uspořádáních a ve smlouvě, která definuje její přítomnost. Například Ivana nerada jedla v domácnosti o víkendu, protože si myslela, že když o víkendu nepracuje a strava je součástí její odměny, není správné, aby si v tu dobu od rodiny jídlo brala. Také nerada jedla v kuchyni, když byla rodina v dosahu, a mohla by sledovat, co si bere a jak vaří. Neměla pak pocit, že jim něco dluží nebo že je jim něčím zavázána, nemohli ji nařknout z nenasytnosti. Ideálem bylo být člověkem, který do rodiny a domu něco přináší, a nikdy není chápán jako ten, kdo si z něj něco bere.

Nicméně au-pair často zjistily, že jejich smysl pro šetrnost může být další oblastí nepříjemných rozdílů v očekávání obou stran. Například Juliana si na cestu do centra Londýna zabalila čokoládovou tyčinku, banán a lahev vody v domnění, že je povinností rodiny poskytnout jí i ve dnech volna základní potraviny. Šokovalo ji, když se na ni matka rodiny dívala, jako by kradla, a nevyzvala ji, aby si takové věci brala, ale naopak jí navrhla, aby si kupovala jídlo ze svého kapesného, když je venku. Podobně zděšená byla Silvia, když jí její hostitelská matka zakázala vařit si pro sebe obědy a nařídila jí, aby jedla jen sendvič, který Silvia vůbec nepokládala za „jídlo“. A to přesto, že od Silvie očekávali, že bude denně uklízet dům, často pracovat o tři hodiny déle, než bylo formálně domluveno, a to bez placení přesčasů. Ale jak řekla Silvia: „Já jsem si prostě myslela, ty krávo, já ti tady šetřím tvoje prachy, a ty mi řekneš, abych nejedla? A prostě jsem si vařila každý den obědy dál. Dělal jsem to chytře. Dokázala jsem si uvařit a sníst polévku během dvaceti minut a zamést všechny stopy.“ Měla dojem, že poprvé v životě musí podvádět. Některé au-pair si braly víc jídla jako kompenzaci za to, že jim rodina neplatí přesčasy, a prostě se přejídaly, ale opět potají. Měly pocit, že mají právo za svou práci něco dostat, a když jim nezaplatili, přišlo jim jídlo jako vhodná náhrada.

O podobné reakci či změně chování u hostitelských rodin v důsledku rozpaků z přítomnosti au-pair existuje daleko méně svědectví. Může to však být z velké části proto, že au-pair cítí, že musejí vzít břímě těchto rozpaků na sebe. Trapných pocitů z chování au-pair samotných je mnohem méně – známe například jen málo případů opilých au-pair, a pokud jde o muže, dívky obecně soudí, že tyto vztahy je nejlepší udržovat mimo rodinu.

Většina hostitelských rodin nemá ani ponětí o tom, že au-pair jsou posedlé tím, jak nezanechat stopu, natož pak o strategiích, které se

týkají jídla a jejich pokojů. Tam, kde si to uvědomují, chápou toto chování většinou jako projev typického jednání teenagerů a mladých žen obecně. Nemají sebemenší potuchy o tom, že u dívek na Slovensku je takové jednání vzácné. Pokud jim něco dělá starosti, spíš jim vadilo, co si au-pair mohou myslet o rodině než naopak. Pokud se zpočátku zdráhali si au-pair pořídit, bylo to v první řadě proto, že měli obavy o své soukromí, že jejich vlastní soukromý život bude této cizí osobě na očích. Jak se vyjádřila jedna matka: „Pokud v domě panuje sebemenší napětí, ony to vědí. Takže se mi nelíbila představa, že budeme mít méně soukromí, ale neměli jsme na vybranou. Když křičím, ona to ví. Když brečím, přijde a zeptá se mě: „Proč brečíš?““ Některé židovské rodiny si lámaly hlavu tím, co u všech všudy au-pair soudí o domácích, kde výkřiky a rvaní nejsou známkou toho, že rodina má problémy, ale že je v rámci svých kulturních zvyklostí zcela normální.

Některé rodiny se také cítí trapně kvůli křiku a vztekání svých dětí. Existuje obecné povědomí o tom, že au-pair pokládají děti z londýnských středostavovských rodin za „rozmažené“ a relativně zlobivější, než jsou děti ze země jejich původu – což je přesně to, co většina au-pair ve vztahu k těmto dětem skutečně pocituje. Ale poněkud je překvapuje, že rodiče se kvůli svým dětem mohou cítit tak trapně, když vědí, že au-pair se o ně celý den starají. Například jedna rodina se snažila před au-pair zatajit, že jejich dcera dopadla špatně u zkoušek, a dokonce ani nechtěla, aby au-pair s nimi večeřela v době, kdy se u jídla zkoušky probíraly. Proto se nakonec au-pair cítila víc potrestaná než dcera, jelikož o samotě jedla ona. V jiném případě, u desetiletého chlapce, který se občas počural do postele, se matka zase snažila předstírat, že jenom vylihl do postele čaj. Au-pair to považovala za pokrytectví. Poněkud obtížnější byly problémy ohledně hrubého chování dětí vůči au-pair. Mohlo mít poměrně mírné projevy, jako když líné školou povinné děti v lehkém okouzlení nařizují au-pair chlapcům, aby jim donesli pití. Někdy však ze strany dětí docházelo k problematičtějším demonstracím mocenských vztahů mezi au-pair a rodinou, zvláště když děti zkrátka řekly au-pair, že je jenom služka a měla by udělat všechno, co po ní chtějí. Au-pair často nemávaly problém s tím, že by se rodiče cítili za chování dětí trapně, ale spíš s tím, že se trapně necítili.

Takové diskuse nebyly neobvyklé, a jedna matka neustále kárala děti za to, že říkaly takové věci, jako „Ty jsi jenom au-pair a my nemusíme dělat to, co řekneš.“ Některé děti v pubertě si mohou vůči au-pair vypestovat skutečnou averzi. Obvykle to znamenalo, že ji zkrátka ignorovaly, a rodiče přiznávali, že je to znervózňuje a cítí se trapně z toho, že nevlou a mrzoutskou povahu jejich teenagera může někdo chápat

jako urážku a zavržení své osoby. Ještě horší to bylo v rodinách, kde se au-pair de facto ocitla pod křížovou palbou mezi rozvedenými manželi. Například jeden bývalý manžel se pokoušel poškodit vztah své dcery k au-pair. Jak poznamenala jeho bývalá žena: „Můj exmanžel mi to opravdu neusnadnil, protože říkal dceři, že mi platí, abych mohla být s nimi doma, a dcera proto nelibě nesla, že chodím do práce, a potom neměla ráda Júliu. Cítla k Júlii asi tohle – kdybych se tě mohla zbavit, dostanu zpátky maminku.“ Jinou au-pair zase žádali, aby odcházela z domu pokaždé, kdy tam přišel exmanžel, protože on nesnášel, když byla v domě. Takové rodinné bitvy jsou složité, zvláště když osamělí rodiče používají au-pair jako zbraně proti svým bývalým partnerům. Jedna au-pair byla naprosto znechucená, když odhalila důkaz o tom, že hostitelská matka dostává od exmanžela víc peněz, než vydává například za hlídání dětí, a zbytek si prostě nechává.

Všechny tyto nepříjemné situace a nedorozumění poskytují širší kontext pro pochopení strategií au-pair na upozadění sebe sama. Při vstupu do Ivetina pokoje člověk nejprve spatřil jen její bundu přehozenou přes židli. Téměř všechny ostatní věci měla schované v prádelníku. Prvních pár měsíců tu jedinou dekoraci představovala fotografie Ivetiny mladší sestry, zastrčená za zrcadlem, pohled s obrázkem jejího rodného města na zácloně a červené srdíčko z umělé hmoty – talisman od kamarádky do letadla. Všechno udržovala v takovém stavu, aby mohla během deseti minut své věci posbírat, a v pokoji by nezůstala sebemenší připomínka, sebemenší stopa po době, kterou v něm strávila.

Někdy ani toto vymazávání známek vlastní přítomnosti nestačí, a rozpaky z koexistence jsou nakonec drtivé. Od prvního prosince začala Iveta cítit čím dál větší stesk po domově. Když se v jednom levném obchůdku poohlížela po nějakých vánočních dárcích, narazila na adventní kalendář. Koupila si ho, spolu se sáčkem bonbonů, jež chtěla vložit do jednotlivých okének. Myslela si, že se jí tak budou ještě příjemněji odečítat dny, které zbývaly do chvíle, než pojede na Vánoce domů. Jenom se bála, že to odhalí buď rodiče, a začnou se jí posmívat pro její dětinskost, nebo že ho objeví děti a vyvedí jí z kalendáře bonbony. Když Iveta bonbony jedla, připadala si jako voják, a práci au-pair brala jako jakousi vojenskou službu. Používala adventní kalendář podobně, jako mladí vojáci používají krejčovský metr – odstříhují každý den jeden centimetr a odpočítávají, kdy bude jejich vojně konec.

To, že au-pair chápou toto období jako *rite de passage* podobnou vojenské službě, je důležité při vysvětlování, proč většina z nich prostě od svých hostitelských rodin neodejde, když se cítí být zneužívána nebo když je prostě nešťastná. Proto Iveta neopustila Wakefordovy

po prvních několika týdnech. Myslela si, že se musí chovat jako dospělá. Vždyť se jí vlastně nic tak strašného nedělo. Nikdy nezavolala domů a nestěžovala si, že je u cizích lidí v Londýně nešťastná. Připadalo by jí směšné říkat jim, že si připadá, jako by byla pro Wakefordovy neviditelná, když od ní nepotřebují žádnou práci. Nedokázala vysvětlit, že není nešťastná kvůli nějakým zásadním věcem, například že ji nutili pracovat déle, než očekávala, a že jí za to neplatili nic navíc. Byla nešťastná z drobností, jako třeba že hostitelé nemysleli na to, aby jí dali dezert, který si dopřávali po jídle.

V Ivetině případě došlo ještě k jednomu utajování, které vedlo ke konečnému vymazání její přítomnosti v rodině Wakefordových. Au-pair, které měly s rodinami dobrou zkušenost, a jejichž pobyt se chýlí ke konci, obvykle přemýšlejí o tom, že by svou hostitelskou rodinu předaly někomu, kdo si ji „zaslouží“. V takových případech také mohou chtít, aby rodina i nadále měla dobré vztahy se svými au-pair. Mluví o tom vysloveně jako o „zdědění“ rodiny. Iveta měla kamarádku, která právě v takové situaci byla, a jejím prostřednictvím se seznámila s rodinou se dvěma dcerkami. Rozdíl oproti Wakefordovým byl zjevný už od druhého setkání s nimi. Zeptali se jí, kdy má narozeniny, a jestli by její sestřička, která byla ve stejném věku jako jejich dcera, nechtěla přijet na prázdniny. Iveta věděla, že pracovní doba bude o něco delší a že rodina má v pokoji au-pair skříň se svými věcmi, takže ji občas budou rušit – ale byli milí. Wakefordovým se nezmínila o tom, že má v úmyslu od nich odejít, chtěla jim to říci až ráno před odjezdem domů na vánoční prázdniny. Slyšela historky o rodinách, které vyhodily své au-pair hned, jak se doslechly, že chtějí předčasně odejít, nebo jim z téhož důvodu nevyplatily kapesné za poslední měsíc. I když si nemyslela, že by se Wakefordovi snížili k něčemu takovému, měla strach z období špatných nálad a případného vzájemného obviňování. Proto se rozhodla, že prostě odjede, po Novém roce se už nevrátí, a ponechá Wakefordovy osudu. Nakonec, když se rozhlížela po svém pokoji s nábytkem z IKEY – po nábytku, který po svém příjezdu tak ráda viděla, a který byl chladný, anonymní a nahraditelný – uvědomila si, že když odjede bez výpovědi, může si aspoň ušetřit poslední trapné rozpaky.

Tato kapitola se nezabývala formálnějšími a systematickými případy vykořisťování, i když jsme se s ním setkávali opakovaně. Zásadní problémy, které zde odhalujeme, se více týkají vnitřních rozporů, vyskytujících se pod povrchem samotného zaměstnávání au-pair, a pocitů, které se objevují, aniž by hostitelské rodiny nutně projevovaly nějaké nepřátelské úmysly nebo činy. Rodina žádající au-pair, aby připevňovala plakáty na stěnu lepicí hmotou, nechce dívku ponižovat. Skutečnost,

že hlavní jídlo, kterým je na Slovensku oběd, je v Londýně večeře, není důvodem k obviňování. V jednotlivých případech nešlo ani tak o to, jestli si au-pair nebo rodina chtěli být navzájem blízcí či vzdálení, ale jestli se obě strany shodovaly ve svých přáních. Au-pair reagují na svou situaci mnoha různými způsoby, jak je vidět i na pokojích, které se od sebe značně liší – najdeme tu širokou škálu od neposkvrněných po nepořádně udržované, od minimalistických po přeplácené. Takže ústředním bodem této kapitoly je nahlédnout buď za vykořisťování práce au-pair, či za rozdílné zvyklosti, abychom mohli upozornit na jiný zásadní problém, který se ve většině případů objevuje.

Výchozím bodem je rozpor, který vyplývá z instituce samotné. Právě proto kapitola začíná problematikou pseudorodiny. Představa, že au-pair je „trochu člen rodiny“, sice celé uspořádání legitimizuje, ale nakonec se stává hlavní cestou k asymetrii a nerovnosti. Od au-pair se očekává, že se k dětem budou chovat jako rodiče, a přesto se k nim samým rodiče chovají jako k dětem. Připadá jim, že se vždycky setkávají s tou negativní stránkou vztahu, aniž by zažily tu pozitivní. To je pro ně šok obzvláště proto, že právě přišly ze Slovenska, kde byly těmi, kdo přijímají samozřejmou péči poskytovanou vlastními rodiči. Pseudorodina je obvykle idiom, jehož prostřednictvím hostitelská rodina přemlouvá au-pair, aby pro ni něco udělala, ale odmítá na oplátku akceptovat její podobné požadavky. Znamená to také, že tento proces začíná popřením idiomu pseudorodiny, protože volba toho, zda se stát nebo zda mít au-pair je vždycky tím nejmenším zlem, nikdy skutečným přáním účastnit se tohoto pseudorodinného závazku. Jakmile au-pair přijede, způsobuje tato nesrovnalost ohromné rozpaky z koexistence – uvědomování si své (nevhodné) přítomnosti a obavy z toho, jak se jeden jeví v očích druhého. To následně vede k čím dál většímu sklonu au-pair vyhladit jakoukoli stopu, kterou by mohly zanechat v domácnosti, v níž nyní žijí. Takže bílý melamin z IKEY působí celkem prozíravě jako vyjádření situace, v níž se au-pair ocitá.

Strípek

„Neméně důležité rady“: ukázky z *Důležitých informací k vašemu au-pair pobytu*, leták Student Agency (2004)

Po příjezdu do Anglie si hlídejte své osobní věci. **Londýn je nebezpečné město**, takže vám nedoporučujeme, abyste večer chodila venku sama. Pokud musíte jít ven po západu slunce, volte vždycky hlavní ulice a chodte s doprovodem.

Chcete-li si pozvat domů přátele, zeptejte se hostitelské rodiny, zda s tím souhlasí. Angličané jsou k nečekaným návštěvám cizích lidí ve svém domě velice obezřetní a mohlo by to vést k tomu, že vám nebudou důvěřovat. Pokud si chcete něco půjčit (např. vysoušeč vlasů), **vždycky se ubezpečte, že s tím rodina souhlasí**, abyste se vyhnuli nepříjemným nedorozuměním.

Nad následujícími větami se možná většina z vás pousměje, ale jsme nuceni na tento problém upozornit. Možná by vás překvapilo zjištění, jak málo někteří z nás dbají na osobní hygienu. Hygienické návyky si většinou osvojujeme během vyrůstání v rodině, takže si člověk neuvědomuje, že se jeho zvyklosti liší od zvyklostí ostatních. V průběhu vašeho pobytu v hostitelské rodině je zanedbávání osobní hygieny nepřijatelné!!! Je nezbytné se denně sprchovat, používat deodoranty, denně si měnit spodní prádlo a nikdy nepřipustit, aby ostatní cítili váš pot. Kdyby se to stalo, rodina by uvědomila agenturu a s největší pravděpodobností by chtěla svou au-pair vyměnit!

Kapitola 3

Tvrdá dřina a důvěřiví troubové

Tvrdá dřina

Lucia se probudila v půl sedmé. Neměla čas se osprchovat, tak si jen umyla obličej, vyčistila zuby a oblékla si džíny a tričko. Spěchala jako každé ráno, byl to nejhektičtější čas z celého jejího dne. Všechno směřovalo k jedinému cíli – naložit děti bezpečně do školního autobusu. Nejdřív je musela vzbudit. To by se mohlo zdát snadné, nebo přinejmenším možné, ale zatímco s Claire nebyl žádný problém, Johnny – neuvěřitelně chytří a neuvěřitelně citlivý, tuhle školu nesnášel. John byl roztočilý, John byl mazlivý. Ať šlo o učení nebo o klasickou hudbu, byl pravděpodobně nadaný. Ale zatím se veškerá jeho kreativita soustřeďovala jen na jednu věc. Johna skutečně vyčerpával a zaměstnával důležitý úkol – jak se nevypravit do školy a v ideálním případě jak vůbec ráno nevstat.

John předstíral, že spí. Johnovi bylo dneska moc špatně, takže nemohl vstávat. John si vzpomněl, že měl být na nějakém výletě nebo že ten den je na programu nějaká jiná akce, než jít do školy. Nejhorší bylo, když se John schovával v ložnici rodičů nebo v hlubokých prostorách skříní v jejich koupelně – na jediném místě, kam Lucia prostě nemohla vstoupit, jestliže ho chtěla najít. Přestože měla plné ruce práce, musela počkat, až si ho rodiče všimnou, křiknou na něj a zaženou ho dolů. Lucia neměla ráda ranní hádky, zvlášť když měla pocit, že i když s tím nemůže nic dělat, je to pořád jaksi její chyba, pokud nejsou děti včas vypravené. A John byl opravdu rozkošný a milý a ona se s ním nechtěla hádat. K paní Christieové, která často přišla do kuchyně a bez pozdravu spustila něco o školních brašnách a podobných věcech, už tak shovívavá nebyla. Když její dcera Claire neřekla dobré ráno, Lucia pozdrav stále hlasitěji opakovala, dokud to Claire nakonec nedošlo a řádně ji nepozdravila. Přála si jen, aby měla dost odvahy vyzkoušet svůj trik i na paní Christieovou. Co však nesnášela, bylo vědomí, že pokaždé, když rána začínají takhle, bude ona o hodinu později,

až všichni odejdou, sedět a dumat o téhle drobné urážce – o tom, že paní Christieová neřekla dobré ráno. Z nějakého důvodu jí nešlo jen o ten pozdrav, ale připadalo jí, jako by ji na ten den proklela. Zkrátka to potvrzovalo Luciin pocit, že je v téhle domácnosti neviditelná, stejně jako její opakující se práce byla vidět jen tehdy, když něco neudělala, nebo něco udělala nesprávně.

Tentokrát měla štěstí: po pětiminutovém rozhovoru s Johnem se jí ho podařilo přesvědčit, že opravdu musí vstát, a on nakonec vstal, i když schválně dělal všechno strašně pomalu. Nechápala, proč jeho rodiče chtějí, aby mu pomáhala s oblékáním. Vždyť je mu přece jenom už devět let a podle ní byl dost starý na to, aby se mohl oblékat bez dozoru. Zkontrolovala školní tašky a začala připravovat snídani, vyložila na stůl misky, cereálie a mléko. Pak přišla do kuchyně Claire a poprosila Lucii, aby jí nasypala lupínky do misky, na což Lucia odsekla, že si to Claire přece moc dobře umí udělat sama. Takže časné ráno bylo celkem dobré – John se nikam neschovával, neztratily se školní tašky ani žádná součást uniforem. Na rozdíl od minulého měsíce, kdy se až ráno zjistilo, že John zapomněl svou školní bundu v autobuse. Náhradní bunda byla v prádle, a přece se od Lucie jaksi očekávalo, že v mžiku vyčaruje čistou bundu. Na takových ránech nebylo nejhorší slyšet připomínky určené přímo jí, ale skutečnost, že musela poslouchat nekonečné dohadování a vzájemné výčitky mezi matkou a synem kvůli něčemu, s čím se zjevně nedalo nic dělat. Jediné, co si z této hádky odnesla dobrého, bylo zjištění, že Angličané používají úplně stejného rčení „nebrečet nad rozlitym mlékem“ jako Slováci u nich doma.

Dnes se dostanou na autobus včas. Přesto se i v takové dobré ráno Lucia na konci celého procesu cítila vyčerpaná. Bylo tu prostě tolik drobností, které si musela pamatovat, kontrolovat je a zabývat se jimi. Večer vyčistila dětem boty. Myslela si, že takhle staré děti už by si mohly čistit boty samy, ale copak ona mohla rozhodovat o tom, jaké úkoly by děti v téhle domácnosti měly nebo neměly dělat? Tak si udělala pár toastů a trochu kávy, a pak šla chytat školní autobus. Paní Christieová se jí už dříve snažila navrhnout, že když je tak naspěch, měla by Lucia snídat až poté, co děti nastoupí do autobusu. Nic nenamítala – věděla, že náležitou reakcí by bylo říci jí nějakou britskou verzi českého „jdi se vycpat“. Rozhodla se jí však raději ignorovat a dál snídala v průměrnou dobu, zatímco děti se co nejpomaleji chystaly do školy.

Na autobusové zastávce si Lucia jako obvykle vyměnila krátké pozdravy s ostatními au-pair. Nijak zvlášť se s nimi nekamarádila. Jenom věděla, že jsou to Slovenky a očividně au-pair, ale zdálo se, že nepatří do stejné „party“ jako ony. Takže hovor s nimi se omezoval na tyto

pozdravy a příležitostnou výměnu informací o práci a životních podmínkách. Tentokrát jen posadila děti do autobusu a pospíchala zpátky domů. Bylo pondělí, den generálního úklidu, takže měla spoustu věcí na práci. Převlékla se tedy do starých tepláků, nechtěla riskovat, že si potřísní džíny nějakým čisticím. Když začínala jako au-pair, zničila si takhle už jedno oblíbené tričko, a rychle se naučila, že jí nesmí ani napadnout se pěkně oblékat, když je doma a pracuje. Staré tepláky se staly jakousi uniformou au-pair. Všimla si toho u ostatních dívek, které se ani neobtěžovaly převléknout, i když už s úklidem skončily – samozřejmě s výjimkou Márii, již se dařilo vypadat upraveně navzdory tomu, co dělala.

Jedinou výhodou bylo, že všechno hezké oblečení, které si v Anglii kupovala, bude vypadat nově, až si ho přiveze domů na Slovensko, kde ho její přítel i rodina ocení. Z téhož důvodu využívala pobytu v Anglii k přečkání toho strašného období, než jí z krátkých vlasů narostou dlouhé, což by doma bylo opravdu nepříjemné, ale připadalo jí ideální vyřídít to, když je pryč. Kromě toho jsou kadeřníci v Londýně velice drazí, a ona nechtěla, aby ji tu stříhala nějaká kamarádka au-pair. Jednou, když šla s kamarádkou ke zpovědi do Velehradu – česko-slovenského katolického hostelu a kulturního centra – viděla tam inzerát, kde se nabízelo ostříhání za 5 liber. To bylo lákavé, ale znamenalo to, že kadeřnice musela přijít k vám domů, a ona rozhodně nemohla proměnit koupelnu Christieových v kadeřnický salon.

V témže duchu pohlížela na pobyt v Londýně jako na období, během něž může experimentovat s legračními ponožkami. Znělo to hloupě, ale asi od svých osmi let vždycky chtěla vyzkoušet některé opravdu bláznivé a barevné ponožky a punčocháče, které viděla v obchodech, ale jaksi věděla, že až se vrátí domů, už si je víckrát na sebe nevezme. A pokud někdy chcete popustit uzdu této své vášni, nabízejí trhy v Camden Town ty nejbáznivější ponožky, jaké si dovedete představit. Bylo skvělé získat šanci užít si tenhle drobný rozmar a mít podle plánu tuhle záležitost s ponožkami uzavřenou, takže už je pak opravdu nosit nechcete.

Když Lucia poprvé přijela, paní Christieová jí dala list papíru s vytištěnými domácími pravidly a *rozvrhem* hodin. Lucii to nejdřív připadalo směšné – jako ukázka zbytečně formalizované organizace. Avšak po prvním víkendu, kdy se v rodině aklimatizovala, děkovala za rozvrh Pánubohu. Uvědomila si, že angličtině paní a pana Christieových skoro nerozumí. Zjevně se všemožně snažili, opakovali slova i věty, dokud nepochopila jejich význam. Tedy aspoň doufala, že ho pochopila. Pro ni však byl vysilujícím úkolem i základní společenský kontakt. Pokud šlo o práci, bylo daleko snadnější sednout si ve svém pokoji, přečíst si

rozvrh a vyhledat si neznámá slovíčka ve slovníku. Bylo jich celkem dost, na slovenském gymnáziu se neprobírají výrazy jako „luxovat“, „utírat prach“ a „leštit“, o „vytírání podlah“ ani nemluvě.

Srozumitelnější angličtina nebyla jedinou výhodou rozvrhu. Lucia měla trochu smůlu, protože dřívější au-pair Christieových, která byla Češka, odjela před jejím příjezdem, a nemohla ji zasvětit do pravidel domu a do všech těch delikátních otázek ohledně uklízení i toho, jak jednat s oběma hostiteli. Rozvrh hodin jí v tom pomáhal, ale byla to jen chabá náhražka. Mezitím si ke svému překvapení začínala uvědomovat, že lidé mohou mít zcela odlišné představy o tak jednoduchých věcech, jako je úklid – že každý člověk může utírat prach dosti specifickým způsobem, například nějakou zvláštní utěrkou a pak leštěnkou, a potom očekávat, že ostatní to budou dělat stejně. To pochopit dokázala, ale daleko těžší bylo porozumět tomu, proč paní Christieová chce, aby tyto konkrétní činnosti vykonávala v určitý čas. Očividně záleželo na tom, aby luxovala ve čtvrtek, a ne ve středu, a mezi osmou a desátou dopoledne, a ne mezi jednou a třetí odpoledne. Lucii se jednou podařilo udělat všechny odpolední úkoly dopoledne a během přestávky na oběd. Ale když paní Christieová viděla, že se dívá na televizi, místo aby uklízela pokoje, chtěla, aby navíc ještě vyleštila nějaké stříbro, protože Lucia měla přece pracovat i odpoledne. Po tomto neúspěšném pokusu o flexibilnější práci Lucia usoudila, že bude lepší rozvrh svědomitě dodržovat.

Lucia začala chápat, že rozvrh je něco víc než jen systém a řád úklidu. Nezaručoval jen to, že dům bude dostatečně a často uklízen. Byl to prostředek, který měl zajistit, že paní Christieová, přestože sama neuklízí, má tuto činnost pod kontrolou, a že je to ona a ne au-pair, kdo spravuje domácnost a stará se o děti. Byla to také jakási náhrada za nějakou legální smlouvu. Luciina kamarádka Veronika zoufale chtěla navštěvovat jazykový kurz v dosti drahé jazykové škole (Lucia vlastně ani nechápala proč, protože podle jejího názoru se člověk angličtinu naučí přirozeně prostě tím, že v Anglii žije), ale rozvrh jí to neumožňoval. Veroničina hostitelská matka proto změnila její povinnosti a zaznamenala to do aktualizovaného rozvrhu.

Naproti tomu Alenka, jiná kamarádka, tak dobrou zkušenost neměla. Měsíc poté, kdy přijela, přišla její hostitelská rodina o polskou uklízečku, které platila šest liber na hodinu, a požádala Alenku, aby si úklid přibrala k hlídání jejich ročního dítěte. Alenka s tím byla svolná, protože to chápala jako možnost další práce, jíž by si jinak přivydělávala ke kapesnému, které činilo 55 liber týdně. Když však žádné peníze navíc nepřicházely, došlo jí, že hostitelka předpokládá, že tyto práce jednoduše přibere ke svým původním úkolům. Alenka si stěžovala, což je

u au-pair dost neobvyklé, i když nijak nezdůrazňovala, že těch dalších šest hodin týdně bylo navíc k jejím dohodnutým pěti hodinám denně. Alenčina mzda se sice nezměnila, změnil se však její *rozvrh*, jako by měl připomenout její souhlas s těmito pracemi navíc. Alenku trochu uklidnilo, když poznala dvě jiné au-pair s podobnými osudy. Také ony souhlasily s další prací a předpokládaly, že dostanou větší plat. Jedna stejně jako Alenka nedostávala nic. Druhá dostávala jako bonus pět liber, přestože uklížeče, kterou nahradila, vyplácela rodina 36 liber týdně.

Luciin rozvrh byl celkem prostý. Zahrnoval základní rutinní věci, které měla dělat denně, jako probudit děti, vypravit je do školy a odpoledne je vyzvednout, udělat jim svačinu a později večeři a dohlédnout na jejich úkoly, než rodiče přijdou z práce. Pak tu byl každodenní úklid a druhotné úkoly, jako vykládání myčky, úklid kuchyně, luxování dolního patra, zalévání kuchyňských bylinek a krmení kočky. Kromě toho měla ještě úkoly pro jednotlivé dny: mytí některých podlah, čištění trouby a lednice v pondělí ráno a některá odpoledne, praní prádla, úklid koupelen i toalet a utírání prachu a leštění nábytku. Všem dominovalo nenáviděné žehlení. Doma všichni věděli, že žehlení nesnáší, takže se o ně podělily sestry a ona dělala jiné věci. Paní Christieovou si však o něco podobného poprosit netroufala. Ve středu měla uklízet okenní římsy a setřít podlahu, vyluxovat, utřít prach a vyleštit nábytek v hale a v obýváku a potom vyměnit ložní prádlo a dát ho vyprat. Ve čtvrtek jednoduše dělala totéž jako v úterý. V pátek musela umýt skříňky v kuchyni, uklidit komoru a ložnice a zase žehlit. V sobotu to byla jen každodenní rutina a v neděli měla zaplaťpánbůh volno. Navíc tu bylo hlídání dětí, které nebylo stanoveno na nějaký konkrétní den, neboť se očekávalo, že bude Christieovým k dispozici. Tato nejistota samozřejmě představovala problém, když si chtěla sama něco naplánovat. Christieovi naštěstí chodili ven jen jednou týdně, většinou v pátek. Lucia si dokonce vyjednala volný večer na česko-slovenský večírek, který se konal jednou měsíčně v Camden Town Hall. Tyto dny měla teď paní Christieová označené v diáři.

Tento rozvrh doplňoval list papíru s čísly mobilních telefonů pána a paní Christieových, čísla na hasiče a na sanitku. Byl na něm také telefon na zahradníka a na muže, který měl přijít opravit kredenc. Na papíře bylo ještě upozornění, že Lucia nemá dovoleno vodit do domu kamarády, pokud je Christieovi neznají, a že vždycky, když odchází z domu, má zavřít všechna okna, zapnout alarm a nechat někde rozsvíceno. Nakonec tam bylo ujištění, že Lucia může použít telefon, kdykoli bude potřebovat volat někam po Anglii (ale ne do ciziny), a že si může brát po libosti jídlo z ledničky, z mrazničky nebo z kuchyně.

Lucia by nikdy nevěřila, že úklid je tak těžká a fyzicky náročná práce. Po prvním týdnu ji bolely svaly od přenášení těžkého vysavače nahoru a dolů po schodech. Byla levák a uměla žehlit jen levou rukou. Bála se, že se z ní stane nějaký pokřivený hrbáč, a tak se nutila luxovat pravou rukou. Bylo to opravdu zvláštní. Ne že by doma na Slovensku dost neuklízela. Uklízeli všichni. Je to zkratka součást každodenního života. Ale tam bylo možné tuto činnost začlenit do různých dalších úkonů a nebylo to tak koncentrované. Když se Lucia hlásila o práci au-pair, věděla, že úklid je nedílnou součástí této práce, ale myslela si, že se bude víc podobat tomu, nač byla zvyklá z domova. V dokumentech se psalo o kapesném, ne o mzdě. Ale dnes nebylo pochyb o tom, že uklízení je skutečná těžká práce, která si nezadá s prací jejich kamarádů na stavbách, jenže ti vydělávali daleko víc peněz. Tohle byla dřina, kterou cítila na těle, všechno ji bolelo, měla namožené svaly a po práci se musela osprchovat, protože byla celá zpocená. Paradoxem bylo, že ji pocítovala jako práci také proto, že za ni nebyla placená. Skutečná práce by se platila od hodiny, ale za tuhle nedostala nic navíc jen proto, že na ní strávila víc času. Takže se snažila udělat ji co nejrychleji, aby měla co nejméně volna, a možná právě proto to byla taková dřina.

Lucia si nebyla jistá, jestli Britové nemají o úklidu jiné představy než Slováci nebo jestli to je jen důsledek toho, že mají au-pair. Oba její rodiče pracovali a domácí práce si dělili mezi sebou a svými třemi dětmi (popravdě, hlavně mezi ženy v rodině). Zásadní rozdíl však byl ten, že v Luciině rodině se uklízelo v případě potřeby, když bylo něco doopravdy špinavé. Tady se od Lucie neustále očekávalo, že bude utírat plochy, o nichž se zdaleka nedalo říci, že jsou špinavé: tento rozvrh opakovaného luxování, utírání prachu a leštění nábytku jí připadal zhora zbytečný. Lucia dokonce udělala pokus ve svém pokoji – záměrně neutírala prach na malém stolku, aby zjistila, za jak dlouho se zapráší.

Kromě toho – ostatně jako u všech prací, které au-pair vykonávají – to vypadalo, že rodina Luciino uklízení soustavně přehlíží. Zdálo se skoro, že dát najevo zájem o práci au-pair, znamená, že uznávají, jaký dělají v domě nepořádek. Rodina proto raději pohlížela na úklid prostě jako na „rutinu“ a na špínu jako na automatický produkt než jako na důsledek vlastní činnosti. Lucia by klidně mohla uklízet dům v rámci domluveného rozvrhu šest hodin denně. Ale právě kvůli tomuto opakovanému uklízení stejných věcí se stávalo, že i když pracovala tvrdě, často jí to zabralo víc než sedm hodin.

Lucia zjistila, že dnes už oplývá jistou bizarní znalostí čisticích prostředků. Tato rodina měla jen na úklid toalety čtyři různé saponáty a mycí prostředky. Rozoznala Toilet Duck (proč duck – kachna?) od bělidla,

znala speciální čisticí ubrusky a dva druhy kartáčů. Věděla, které přípravky jsou žíravinny: ty štípalý. Vypadalo to, že každá místnost vyžaduje vlastní techniku a každá plocha má své zvláštní čisticí. Možná by neobstála při zkoušce z angličtiny, ale kdyby existovala nějaká zkouška z technologie anglického úklidu, určitě by ji složila na výbornou. Jak otvírat různé tuby, lahve a umělohmotné kelímky by si vyžádalo speciální lekci. Také pochopila, proč potřebuje gumové rukavice. Paní Christieová jí naštěstí poskytovala víc než dostatečné množství jak čisticích prostředků, tak rukavic. Luciina kamarádka Nina musela žádat o každý saponát několikrát, než ho její hostitelská matka koupila. Další kamarádka, Lenka, si po několika týdnech uklízení přivodila ekzém, ale styděla se poprosit o rukavice, takže si je raději nechala poslat v balíku od maminky ze Slovenska. Lucia si vybavuje jeden obzvláště ponižující zážitek: jak druhý den po svém příjezdu musela němě stát před paní Christieovou se zavřenou lahví a s plačtivým „mně to nejde otevřít“ se jí dívala do tváře. Všechno v domě bylo tak antiseptické, až si někdy říkala, že by Angličané umřeli, kdyby přišli do normálního prostředí, protože ztratili svou základní imunitu ke světu obecně.

Mělo to ještě jeden znepokojivý aspekt. Zdálo se, že si Lucia osvojila „uklízecí“ způsob myšlení. Kdykoliv uviděla něco, co potřebovalo uklidit, měla z toho nepříjemný pocit. Docela se bála, že se vrátí na Slovensko s jakousi obsesí, kterou nakonec otráví sama sebe i všechny ostatní. Krátce si to už vyzkoušela, když přijela domů na Vánoce a udivovala rodinu svou zálibou v uklízení, jež byla v příkrém rozporu s pověstí nepořádné teenagerky, kterou si předtím deset let úspěšně budovala.

Její přizpůsobení domácnosti Christieových vedlo k dalším hlubším změnám. Jako au-pair v Londýně zjistila, že se s ní poprvé v životě nezachází jako s dítětem. Za starost o ni samotnou nebyl zodpovědný nikdo jiný. To ona byla zodpovědná za péči o děti jiných lidí. Nebyla to příjemná změna. Představovala si kariéru au-pair jako pozvolný krok k nezávislosti a dospělosti a těšila se, že se osvobodí od dozoru rodičů i po stránce finanční. Ale když se tak točila kolem rodiny Christieových a ani neměla dovoleno pozvat si návštěvu, kdy a kam chce, připadala si tu daleko méně svobodná než doma. Také si vůbec nedovedla představit tu strašnou dřinu. Začala chápat starý vtíp o tom, že práce au-pair je nejlepší antikoncepce. Stačilo pár hodin s dětmi Christieových a přešly jí všechny dívčí iluze o roztomilých dětičkách a mateřství. Když jste au-pair, čeká se od vás, že dětem dáte péči, ale bez nároku na odměnu v podobě dětské lásky. Kupodivu tu také nebylo příliš mnoho příležitostí k otěhotnění, ale v tuhle chvíli už byste si dávaly velmi dobrý pozor na to, aby vaše případné těhotenství bylo chtěné a pečlivě plánované.

Uklízení takových věcí, jako byly třeba záchody, Lucii kupodivu potíže nedělalo, i když si myslela, že pohled na výkaly, zvratky a krev cizích lidí pro ni bude problém. Jedna z jejích kamarádek odešla z práce, když žena, u níž bydlela, nechávala na podlaze pohozené použité vložky. Ne, Lucii neštvál úklid koupelen, ale praní prádla. Už proto, že úklid koupelny je celkem standardní práce, ale rodiny zřejmě mají různé představy o tom, kdo pere či prádlo. Měla kamarádky, jejichž rodiny praly všechno prádlo, včetně prádla au-pair, a jiné, kde au-pair prala svoje prádlo a prádlo dětí – což jí připadalo nejpřirozenější. Ale její rodina chtěla, aby prala také prádlo rodičů. Nevěděla proč, ale připadalo jí, že zatímco uklízení koupelny je normální, praní jejich prádla už překračuje hranici mezi tím, zda ji rodina považuje za au-pair nebo za služku. Nezapadalo to do popisu práce „pomoc s každodenními domácími pracemi“. Byl tu také problém narušení soukromí. Nechápala, jak to, že Christieovým nevadí, že někdo jiný vidí jejich použité prádlo a sahá na ně.

Věděla, že ostatní to mají ještě složitější. Některé dívky měly práť prádlo rodičů a dětí, ale rodiče byli dost dotčení, když se do tohoto prádla někdy přimíchalo i prádlo au-pair. Jednu kamarádku šokovalo, když jí hostitelka nařídila, že si má své prádlo práť zvlášť a v určitý čas. Lucia stejně jako většina Slovenek měla ve zvyku třídit prádlo podle barev, ale anglické rodiny zřejmě perou všechny barvy najednou. Lucia nesnesla pomyslení, že by se její krásné žluté ponožky s růžovými medvídky měly práť s něčimi modrými džínami. Nicméně si uvědomovala, že tyto delikátní otázky ohledně špíny, odporu a separace ve většině případů nevyjadřují nějaké rozsáhlé všeobecné kulturní odlišnosti mezi Slovákami a Angličany. Patrně šlo spíš o tekutiny a skvrny, které byly individuální a osobní. Lucii například připadala nesnesitelná představa, že by prala prádlo dvou cizích lidí pohromadě. Myslela si, že je nehygienické práť své prádlo společně s prádlem lidí, kteří nepatří do její rodiny. Ale v praxi jí přitom nevadilo práť vlastní prádlo společně s prádlem jiné au-pair. Jednou, když byla na návštěvě, dala dokonce Lence své kalhotky, aby je vyprala spolu se svými věcmi. Nečetla nic z psychologie, natož z psychoanalýzy, ale mlhavě cítila, že jsou tu ve hře nějaké hlubší důvody.

Lucia měla také větší potíže s ložnicí rodičů než s jejich koupelnou. Nešlo o nic zvláštního, zkrátka jen o pocit, že jim vstupuje do soukromí. Měla by jim například uklízet věci ve skříních, nebo jen ty, které byly venku na očích? Někdy prostě cítila, že není s touto konkrétní rodinou na stejné vlně. Často jí říkali, aby nesebírala oblečení, které nechaly děti válet u sebe v pokoji, protože se musejí naučit uklízet samy. To byla sice změna oproti obvyklé přehnané starostlivosti, ale Lucia musela

oblečení odstranit, když měla uklidit pokoj. Ale když jí došlo jejich očekávání, že bude sbírat oblečení ze země v ložnici rodičů, připadala si jako služka. Po nějaké době začala nesnášet své obavy z takových směšně triviálních, a přesto stále náročných rozhodování. Právě kvůli nim bývalo často celé uklízení tak únavné a stresující, a Lucia byla otrávená z toho, že si podobné věci vůbec bere k srdci. Slyšela historky o lidech, kteří se rozvedli proto, že manžel nezavíral pastu na zuby. Nechtěla být taky taková.

Začala si uvědomovat, že lidé se mohou dívat na věci různými způsoby, a proto se nepokoušela protestovat proti požadavku, aby čistila kachličky ve sprše kartáčkem na zuby, přestože jí tato záměna kategorií připadala poněkud nechutná, nehledě na zbytečnou práci navíc. Také jí to připomnělo šikanování nováčků ve slovenské armádě, při němž mohli dostat nařízeno vydrhnout kartáčkem na zuby podlahu záchodu. Někdy prostě člověk musí nechat věci být. Všechno nemůže znamenat problém. Nejhorší ze všeho byla snaha zbavit se toho skrytého smyslu pro spravedlnost, že je jaksi její povinností, aby bylo vždycky všechno v rovnováze, dokonce i pokud jde o takové banality.

Lucia měla sklon raději neriskovat. Měla na paměti strašlivý příběh, který slyšela od Christieových, když u nich začínala, o jedné české au-pair, která vyhodila jakési suvenýry z umělé hmoty v domněni, že to jsou nějaké krámy nebo smetí, ale ve skutečnosti to byly upomínky, které si Christieovi schovávali od doby, kdy spolu chodili. Lucia jednou nedopatřením rozbila malou porcelánovou dekoraci. Nedokázala se odhodlat k tomu, aby to paní Christieové řekla, ale nechala střepy na viditelném místě, aby bylo vidět, co se stalo. Paní Christieová našťástí zřejmě pochopila, že zmiňovat se o takové věci by znamenalo dělat z ní problém, čemuž se obě dvě chtěly vyhnout. Jindy zase zničila hedvábnou blůzku, kterou žehlila sousedům, Grahamovým, to byla jedna z jejích doplňkových prací. Nejdřív ji napadlo blůzku schovat a koupit za ni zbrusu novou náhradu. Ale když si uvědomila, že by to stálo většinu jejího týdenního kapesného, ztratila odvahu a rozhodla se jednoduše doufat, že si toho paní Grahamová nevšimne. Měla štěstí – pokud na to paní Grahamová vůbec přišla, nikdy se o tom Lucii nezmínila.

Lucia shledávala, že čím dál tím víc přijímá za svou tuto metodu, která byla patrně v anglických domácnostech běžná, totiž jednoduše nedebatovat ani se nezmiňovat o problémových situacích. Například když měla volno, její hostitelé stejně jaksi očekávali, že některé drobné úklidové úkony, například vykládání nádobí z myčky, bude dělat ona. Lucia instinktivně uhodla, které to jsou, a vykonávala je, aniž by však na sebe brala jiné úkoly, které jí připadaly jako ještě větší narušení dnešního

volného dne. Upřímně řečeno, částečně se jednalo o věci, o nichž si uvědomovala, že kdyby je neudělala ona, neudělá je nikdo – což znamenalo, že by měla druhý den víc práce. Poněkud rozdílnou situaci prožíval její kamarád Tomáš. Ten ve svých volných dnech pomáhal, ale spíš jako člen rodiny, který se s ostatními dělí o práci, za což mu rodina oplácela tím, že mu vycházela vstříc ve věcech, které byly nad rámec standardu. Pro ně to tudíž bylo cosi jako vzájemné předhánění ve velkorysosti, zatímco u ní hrozilo, že nastane spíš předhánění v tom, kdo koho víc využívá.

Ve dvanáct si Lucia dala pauzu na oběd. K obědu měla jen obyčejný sendvič – dnes se šunkou a sýrem. Připravil ho a sníst spolu s vypitím kávy netrvalo ani pět minut. Pořád ještě měla trochu hlad, tak šla nahoru a vzala si čokoládovou tyčinku z dózy na sladkosti v dětském pokoji. Byly tak malé, že si jich během dne někdy mohla vzít i několik, a bylo to úplně jako nic. Děti si toho nikdy nevšimly. Neustále rodiče otravovaly kvůli bonbonům a čokoládě, ale zřejmě jim ani tak nešlo o to, aby je skutečně jedly. Věděla, že by si měla udělat úkoly do jazykové školy, ale vůbec se jí do toho nechtělo. Zapnula televizi, ale tam běžela jen *Trisha*, a ona neměla náladu dívat se na lesbický pár, který se na veřejnosti hádal o svých soukromých záležitostech. Kdyby tam byl nějaký z těch programů, kde se radí, jak třeba vybírat oděvy, tak by se dívala. Obzvlášť se jí líbily pořady o výzdobě domácnosti. Nerozuměla jazyku tak dobře, jak by byla chtěla, ale podstatu pochopila. Britové zjevně potřebují sledovat pořady, ve kterých jim odborníci říkají, jak mají udržovat domov, jak ho mají zdobit a uklízet, protože sami nevědí, jak se to dělá. Očividně to byl také důvod, proč si pořizují au-pair.

Po několika minutách Lucia televizi vypnula a šla nahoru k počítači. Tohle byla jedna z velkých výhod Christieových, že v době jejich nepřítomnosti mohla po libosti využívat bezdrátové připojení k internetu. To nebylo až tak obvyklé. Většina slovenských au-pair musela chodit na bezplatný internet do knihovny. Lucia se přihlásila na slovenský chat do místnosti *Pokec*. Strávila několik minut v další místnosti *Zahraničie* a napsala pár vzkazů svým kamarádkám au-pair. Žádná z nich nebyla zrovna on-line, takže s nimi nemohla chatovat, ale dostanou její vzkazy později. Nepsala nic důležitého – jen pozdravy a takové věci jako „zrovna jsem douklidila a jsem děsně otrávená, jako vždycky“, a pak nějaké návrhy na víkendová setkání někde v hospodě. Potom zamířila do místnosti *Flirt*, ale tam našla jen hloupá oznámení, jako bylo to od jednoho muže, který se chtěl zkontaktovat s ženou, jíž by nevadilo, že už má přítelkyni, a poněkud vulgární výzva od někoho, kdo hledal orální sex. Vrátila se do „zahraniční“ místnosti a našla tam celkem zajímavou ženu, která už žila v Londýně několik let a pracovala jako sekretářka

nějakého politika. Pár minut spolu chatovaly o tom, jestli chtějí zůstat v Londýně delší dobu. Ale po chvíli to Lucii začalo zase nudit, a stejně se už musela chystat na pravidelný úklid v rodině Grahamových.

Lucia měla štěstí v tom, že Grahamovi bydleli jen naproti přes ulici. Seznámila se s nimi jednou odpoledne, když přišli na návštěvu k Christieovým. Zjistila, že už žádali čtyři předešlé au-pair, které pracovaly u Christieových, aby jim uklízely, a zřejmě předpokládali, že s ní se také dohodnou. Vlastně se jí to docela hodilo. Ze tří rodin, u kterých ještě navíc uklízela, byli nejlépe při ruce. Po několika měsících strávených v Londýně Lucia usoudila, že je načase najít si víc takových prací bokem. Jak řekla jedné kamarádce: „Prošla jsem si Oxford Street a nějaké památky během jednoho víkendu. A tady jsem viděla Tesco a jednou jsem obešla sportovní obchody a Homebase (pozn. obchod s potřebami pro domácnost a zahradu). Nic víc tu k vidění není – je načase začít pracovat.“

Sehnat další dvě rodiny bylo mnohem těžší. Nejdřív zkusila dát inzerát do místní trafiky, ale nikdo se jí neozval. UVědomila si, že při hledání uklízečky rodiny raději spoléhají na osobní kontakty nebo na kontakty svých au-pair. Podobně většina au-pair získává místo prostřednictvím jiných au-pair, a tak si také Lucia sehnala další dvě práce. Vlastně tu existoval zajímavý „pracovní trh“. Když někdo odcházel a dalo se po něm zdědit dobré místo, ti, kteří se vraceli domů, předali tuto informaci svým přátelům. Lepší kamarádi mohli zdědit lepší práci nebo byli aspoň první, kterým se o ní řeklo. Paula se hrozně pohoršovala, když se jí jedna au-pair, která nepatřila do okruhu Pauliných „nejlepších kamarádek“ zeptala, jestli po ní nechce zdědit její další práci, když se rozhodla vrátit na Slovensko. Jedním z důvodů, proč au-pair tak často cítily pochybnosti stran hloubky svých přátelství s ostatními dívkami, bylo právě to, že si až příliš dobře uvědomovaly praktičnost a užitečnost vzájemných kontaktů.

Některé au-pair dávaly přednost pravidelnému uklizení, aby mezi jejich návštěvami nebyl dům příliš špinavý a zanedbaný. Ale Lucia to měla raději tak, jak si to dohodla s Grahamovými – prostě několik dvouhodinových termínů týdně, během kterých prostě přišla a udělala, co mohla. Ani jedna strana nepředpokládala, že by vzhledem k těmto návštěvám měla být zodpovědná za úklid celého domu. Díky tomuto uspořádání se také vyhnula tomu, že by jí dávali další neplacenou práci a tak ji zneužívali – zůstávala v domě jen ty hodiny, za které byla placená. Dnes pracovala jen hodinu v kuchyni a druhou hodinu žehlila, a to bylo všechno. Lucia uklízela jednou týdně ještě v jiném domě a jednou nebo dvakrát týdně hlídala děti další rodině. Měla tak dvě volná odpoledne

týdně, což jí celkem vyhovovalo. Za úklid navíc dostávala šest liber na hodinu, jenže aby se tam dostala, musela pokaždé zaplatit tři za autobus. Ale Grahamovi jí platili sedm liber, takže si celkem vydělala 48 liber týdně kromě „kapesného“ od Christieových, které činilo 65 liber.

Protože Luciina výuka jazyka se omezovala na bezplatné on-line lekce v místním rekvalifikačním středisku (*Learndirect centre*), nepotřebovala průkazku na autobus, a byla na tom vlastně finančně lépe než ostatní au-pair. Šetřila si, aby mohla splatit rodičům půjčku na cestu do Londýna a aby mohla jet na Vánoce domů na Slovensko. Také si pořád platila na Slovensku zdravotní pojištění, protože tam neměla trvalé zaměstnání. Tohle všechno činilo 450 liber měsíčně. Když do toho započítala ještě rozumnou částku za pití a oblečení, bez další práce by nedokázala tolik peněz ušetřit. Jistě, Lence se nějak podařilo ušetřit týdně 30 liber, a Veronika si platila jazykovou školu. Ale Lucia si pobyt celkem užívala, a to zkrátka ve městě, jako je Londýn, není možné, aniž by člověk utratil značnou částku peněz.

Dalšími většími výdaji budou vánoční dárky. Lucia se těšila, že se vrátí na Vánoce domů s krásnými dárky pro celou rodinu – ne jenom s levnými suvenýry, ale s opravdovou nadílkou: mamince chtěla koupit krásné hodinky přes katalog *Argos*, příteli a bratrovi nějaké sportovní oblečení. V jedné dílně také vyrobila malovaný talíř se slůvkem a nápisem „I love you“. To byl další dárek pro jejího přítele. A taky samozřejmě musí koupit nějaké oblečení pro sestry. Jedna z nich má nejen úplně stejnou postavu jako Lucia, ale má také stejný vkus. Takže když šla Lucia do obchodu Primark nebo do luxusnějšího H&M nebo do výprodeje v Espritu, neustále nakupovala něco pro sestru.

Luciina starší sestra dřív také pracovala jako au-pair, takže spolu neustále byly v kontaktu po telefonu nebo chatovaly přes internet, protože Lucia po ní chtěla rady ohledně své hostitelské rodiny a o životě v Londýně obecně – drobné tipy, jako třeba na kartičku do sítě Boots, která jí ušetří peníze při nákupu kosmetiky, nebo na laciné občůdky v Kilburnu. Sestrě se po mnoha věcech z Londýna stýskalo a prosila Lucii, aby jí koupila určitý parfém, nějaké punčocháče nebo pomerančový džem z Tesca a italské pesto. Lucia si nedovedla představit, jak to všechno na Vánoce zapakuje a přiveze. Ohromovalo ji, od kolika migrantů z jiných zemí se očekává, že budou z toho mála, co si v Londýně vydělají, ještě posílat peníze domů. Na Slovensku vůbec nikdo nepočítal s tím, že by měla z vydělaných peněz někomu něco dávat, snad jen že přiveze domů nějaké dárky. Větší část výdělku padla spíš na oblečení a na zábavu s kamarádkami než na úspory. A tak, přestože nerada nazývala peníze, které dostávala od Christieových, „kapesným“, a zarputile jim říkala

mzda (vždyť tam přece doopravdy pracuje, a ne že jen „pomáhá“ paní Christieové v domácnosti), v praxi s nimi zacházela spíš jako s kaspným – utrácela je za dobroty, za nadstandardní věci a za zábavu.

Když skončila s úklidem u Grahamových, pospíchala Lucia domů, rychle se osprchovala a běžela vyzvednout děti. Podařilo se jí přijít na zastávku včas. Claire a John vyběhli z autobusu a dali se na cestu domů, zabráni do žertování s kamarády ze sousedství. Nevěnovali jí žádnou pozornost. Připadala si, jako by byla neviditelná, ale dnes to Lucii nijak zvlášť nevadilo. Jen na ně zakřičela, ať sami nepřecházejí přes silnici. Claire a John se pokoušeli předstírat, že ji neslyšeli, ale nakonec na ni počkali, a John se jí dokonce držel za ruku, jak po něm chtěla. Lucii takové věci traumatizovaly. Vůbec nerada pobývala s dětmi na veřejnosti a připadalo jí, že příliš nezvládá být odpovědná za jejich bezpečnost. Neměla dostatek sebedůvěry, aby si byla jistá, že na ni počkají nebo že ji poslechnou. Závíděla starším au-pair, které zřejmě neměly z odpovědnosti takový strach, nebo aspoň nesdílely její obavy z nebezpečí na ulici.

Doma zaměřily děti rovnou do pokoje s televizí, kde se dívaly, hrály si a dělaly domácí úkoly. Někdy to vypadalo, že jsou za její společnost vděčné a užily si spolu spoustu zábavy. Jinak se radši bavily samy, a někdy to zase byla Lucia, kdo chtěl mít trochu času pro sebe. Hlídní dětí mohlo znamenat aktivní účast na jejich hrách a domácích úkolech, ale většinou prostě šlo jen o to být v domě a zajistit, aby se jim nic zlého nestalo (nebo tomu domu). Dnes byl John zaujatý svou *PlayStation* a Claire byla rozmrzelá. Tak jim Lucia dala čaj a ovoce a nechala je být. Lucii pokoj byl v témže poschodí, takže obvykle slyšela, když se dělo něco podezřelého.

Lucia si po příchodu do domu nejprve zula boty. Bylo jí trochu nepříjemné, že v domácnosti ona jediná dodržovala tento podle ní nezbytný hygienický návyk. Doma by si při sledování televize nebo při čtení v pokoji sedla na koberec. Tady měla pocit, že koberce nikdy nejsou dost čisté, vzhledem k tomu, že po nich všichni šlapali v botách, ve kterých přišli z venku. Byla to příčina jednoho z jejích nedorozumění s paní Christieovou. Když přijela, ptala se paní Christieové, kam si má dát boty, a hledala nějaký výklenek nebo polici u vchodových dveří. Šokovalo ji, když jí řekla, že si je má ukládat do stejné skříně v pokoji jako čisté oblečení. Nakonec si je dávala pod postel, přestože jí to připadalo nečisté a měla pocit, že návštěvy je tam budou cítit. Dokud na vlastní oči nespatriła, že si všichni dávají boty do pokoje, domnívala se, že jí tím dávají najevo, že nepatří do rodiny, ale jako u většiny jiných nedorozumění časem zjistila, že to často vůbec není míněno osobně. Však

také záviděla Tomášovi, který právě přesvědčil svou hostitelskou rodinu, aby převzala slovenský zvyk a zouvala se, než jde nahoru do domu. Částečně to bylo díky jeho sebedůvěře, kterou Lucia připisovala tomu, že je muž, a částečně díky předpokladu, že se jedná o součást jeho nové povinnosti udržovat dům v čistotě. Ale Lucia nebyla muž a v žádném případě nemohla paní Christieovou žádat, aby si zouvala boty, když jde do ložnice.

Podobně jako většina slovenských au-pair měla Lucia pocit, že nemůže mít vůči své hostitelské rodině žádné námitky. Ne protestovala proti nezaplaceným hodinám navíc ani proti nechtěnému hlídání dětí, natož pak proti takovým drobnostem, jako jsou boty v domě. Také jí přišlo jednodušší lháť o některých svých přivýdělcích, a nechala paní Christieovou, ať si myslí, že v tu dobu chodí do jazykové školy. Nijak zvláště nechápala, proč jí to připadá tak důležité. Nicméně paní Christieová se příliš nezajímala o to, co Lucia dělá ve volném čase, ale dívka připadalo jako rozumné a obezřetné mít jistotu, že její „stará“ – au-pair hovořily o matkách v hostitelských rodinách jako o svých „starých“ – toho o ní moc neví.

Najednou si Lucia uvědomila, že je na čase udělat večeři. Večeře se od sebe příliš nelišily. Většinou to byly opečené brambory s kousky kuřete, rybí prsty nebo těstoviny. Lucia byla ráda, že se od ní nečeká žádné velké vaření – neuměla to. Doma vždycky vařila maminka. Vyhovovalo jí, že k večeři bylo pokaždé hotové jídlo, které stačilo jen ohřát v mikrovlnné troubě. Jen byla trochu překvapená, že děti a rodiče nejedí stejné pokrmy, a připadalo jí, že rodiče si pro sebe kupují zdravější potraviny, jako je zelenina a ryby, ale dětem je nedávají. Vlastně měla ráda více méně stejné věci jako John a Claire – kuře a hranolky. Problémem pro ni nebyly pokrmy samotné, ale to, jak byly připravené. Podle ní by se mělo vařit z čerstvých surovin, tak jako to vždycky dělala její maminka. Lucia si myslela, že jídlo z mikrovlnky určitě není tak zdravé jako domácí strava, a bála se, že z toho brzy onemocní. Přesto měla kuře ráda a děti jedly dost brzy, což jí vyhovovalo. Z domova byla zvyklá na velké obědy a menší večeře, takže zde už kvečeru měla hlad. Také pro ni bylo snadnější a příjemnější jíst s dětmi, než kdyby jedla s rodiči. Měla dojem, že dospělí potřebují být nějaký čas spolu, a ona by jim nesporně překážela.

Dnes večer Lucia ohřála těstoviny s kuřetem a odnesla jídlo do televizního pokoje, kde si ho s dětmi snědla. Potom naskládala nádobí do myčky. Někdy během večera měla v plánu jít navštívit Alenku. Alenčina hostitelská rodina měla skvělý výběr DVD a ona se na ně směla dívat, kdy se jí zachtělo. Alenka si dokonce mohla zvat kamarádky, aby

se dívaly s ní. Takže si mohly dát menší občerstvení a sledovat *Přátele* nebo třeba druhý díl *Deníku Bridget Jonesové*, který Lucia ještě neviděla. Převlékla se, aby mohla odejít hned, jak se paní Christieová vrátí. Už tady měla být, ale jak se dalo čekat, měla trochu zpoždění. Oproti očekávání však paní Christieová nejen že pozdravila, ale chtěla s Lucií mluvit. Ukázalo se, že jí jde o Luciino telefonování. Paní Christieová se jí ptala, jestli hodně volá z pevné linky. Ne, to Lucia nedělá, používá ji, jen když volá domů na telefonní kartu, kterou si koupila v obchodě na rohu. Lucia však nemohla tušit, že kromě poplatku za kartu si tyto karty ještě účtují poplatek za pevnou linku, z které se volá. Lucia se cítila hrozně. Paní Christieová byla zjevně otrávená, poznamenala, že dovolila Lucií používat pevnou linku na telefonáty po Anglii, a ne na volání do ciziny. Lucia byla zmatená, protože nevěděla, že předplacená karta bude strhávat peníze i Christieovým. Paní Christieová sečetla jednotlivé položky na účtu, až dospěla k sumě 64 liber 35 pencí. Lucia byla ohromená, že to může být tolik, a také překvapená, když viděla, jak paní Christieová počítá každou penci. Paní Christieová to uzavřela tím, že bude platit Lucií týdně o osm liber méně, dokud jí sumu nesplatí. To se Lucií nelíbilo. Myslela si, že by dokázala peníze našetřit a zaplatit je najednou. Také jí připadalo, že paní Christieová kolem toho tropí trochu moc povyku, i když jí muselo být jasné, že jde o nedorozumění.

Christieová byla dost bohatá, aby mohla být ve svém účtování trochu velkorysejší – aspoň tu částku zaokrouhlit na 64, bez počítání drobných. Vždyť přece Lucia v domě pracovala víc hodin, než by měla. Cožpak zrovna tohle nebyla příležitost, aby „stará“ na oplátku přimhouřila oko? Kdyby dostávala za přesčasové hodiny zaplacené ve výši minimální mzdy, vydělala by si každý týden nejméně o 35 liber víc. Lucia chápala, že za ni ty peníze zaplatili, ale daleko víc ji štvalo, že si to paní Christieová nedala do souvislosti s těmi nezaplacenými hodinami její práce navíc. Jenom to nedokázala říci nahlas – aspoň ne paní Christieové. Ale nakonec odešla k Alence s pocitem, jací jsou ti Angličané nespravedliví a pokrytečtí. Avšak abychom pochopili, proč paní Christieová trvala na tom, aby jí Lucia zaplatila celou částku, musíme se podívat na tento střet z jejího hlediska, a zejména pak na pojem důvěřivého trouby.